

SUVREMENI STILOVI RODITELJSTVA

Dundić, Ema

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:829750>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

EMA DUNDIĆ

SUVREMENI STILOVI RODITELJSTVA

DIPLOMSKI RAD

SPLIT, 2023.

Odsjek: Odsjek za Učiteljski studij Filozofskoga fakulteta u Splitu

Studij: Učiteljski studij

Predmet: Obiteljska pedagogija

SUVREMENI STILOVI RODITELJSTVA

STUDENTICA

Ema Dundić

MENTORICA

doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Split, lipanj 2023.

TABLICA SADRŽAJA

1. UVOD.....	5
2. ODMAK OD TRADICIJE.....	6
2.1. UTJECAJI DRUŠTVENIH UREĐENJA NA STRUKTURU OBITELJI.....	9
2.1.1. UTJECAJ MEDIJA NA ODGOJ DJETETA.....	11
3. RODITELJSTVO.....	16
3.1. KOMPETENTAN RODITELJ.....	17
3.1.1. MAJČINSTVO.....	19
3.1.2. OČINSTVO.....	20
4. ODGOJ.....	21
4.1. DVIJE DIMENZIJE ODGOJA.....	23
4.1.1. EMOCIONALNOST/TOPLINA.....	25
4.1.2. KONTROLA/NADZOR.....	26
5. STILOVI RODITELJSTVA.....	27
5.1. AUTORITARNI ODGOJNI STIL.....	30
5.2. ZANEMARUJUĆI ODGOJNI STIL.....	31
5.3. AUTORITATIVNI ODGOJNI STIL.....	33
5.4. POPUSTLJIVI ODGOJNI STIL.....	34
6. PREZAŠTITNIČKI STIL RODITELJSTVA – HIPERRODITELJSTVO.....	35
7. ISTRAŽIVANJE.....	37
7.1. CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA.....	37
7.2. HIPOTEZE, ZADATCI I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA.....	37
7.2.1. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	37
7.2.2. ZADATAK ISTRAŽIVANJA.....	38
7.2.3. VARIJABLE ISTRAŽIVANJA.....	38
7.3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	38
7.3.1. INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA.....	38
7.3.2. UZORAK I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA.....	38

7.4. ANALIZA I INTERPRETACIJA PODATAKA	39
7.4.1. DESKRIPTIVNA ANALIZA	39
7.4.2. FAKTORSKA ANALIZA	40
7.5. TESTIRANJE HIPOTEZA	43
8. RASPRAVA.....	52
9. ZAKLJUČAK.....	54
10. SAŽETAK.....	55
11. SUMMARY.....	55
12. LITERATURA	57
13. MREŽNE STRANICE	62
14. PRILOG.....	63

1. UVOD

Suvremeni stilovi roditeljstva apstraktan su pojam današnjice, upravo zbog toga što su danas primjetni neki novi trendovi u roditeljstvu. Među poznata četiri – autoritarni, popustljivi, zanemarujući i autoritativni – u suvremeno doba spominju se i stilovi kao što je prezaštitničko roditeljstvo. Kao takvo, i ostali mogu biti inačicom četiriju spomenutih. Teme: roditeljstva, obitelji, odgoja i djece, već godinama su objektom različitih istraživanja. Utvrđeno je da su čimbenici koji na njih utječu različiti, a neki od najznačajnijih su: ekonomske prilike, politički sustavi, kultura i ideologije. Ipak, svaki novi dobiveni podatak, samo je korak bliže ka dubljem razumijevanju kompleksnosti roditeljskih kompetencija i odgojnih stilova roditelja.

Kako bi odgoj djeteta bio ipak što učinkovitiji, potrebno je da bude u ravnoteži jedinstvene čvrstoće, ali i bezuvjetne topline. Da bi to bilo ostvarivo, veliku odgovornost trebaju preuzeti roditelji u unapređenju svojih znanja, vještina, kompetencija te njihove samoprocjene sa svrhom napretka i poboljšanja istih. Ipak, s obzirom na sve promjene koje suvremeno doba donosi, ponekad se postavljaju vrlo osjetljiva pitanja koja su u mogućnosti poljuljkati sami temelj svake zajednice: Može li se djeci prepustiti mogućnost odabira odgojnog stila koji će ih oblikovati? Manipuliraju li djeca roditeljima? Postaje li roditelj popustljivijim ili autoritativnijim s obzirom na starost djeteta? Je li uistinu tradicionalna obitelj bila funkcionalnija? Jesu li nesklad i neravnoteža suvremenih obitelji problematična posljedica i za koga? Je li preuzimanje poslovne uloge, kako i roditeljske, majkama otežalo održavanje odnosa s djecom?

Kao odgovor na sva postavljena pitanja u ovom se radu željelo istražiti roditeljske stilove roditelja djece od 6 do 12 godina. Ispitivala se roditeljska samoprocjena sa svrhom utvrđivanja roditeljskih odgojnih stilova. U istraživanju je sudjelovalo 300 ispitanika.

2. ODMAK OD TRADICIJE

Sama činjenica da se provodi mnoštvo istraživanja među sličnostima i razlikama između tradicionalne i suvremene obitelji, izjašnjava koliko je to nepresušna tema, ali i koliko se promjena dogodilo unutar obitelji kao zajednice. Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, uloga žene kao majke i uloga muškarca kao oca zabilježile su vidljive promjene. Iako obitelj još uvijek uspješno odolijeva raznim izazovima (gospodarski, politički, kulturni itd.), svaki je ipak test obiteljske prilagodljivosti. Industrijski i tehnološki razvoj te razvoj znanosti, neminovno su se odrazili na društvo općenito te uzrokovali promjene unutar obitelji (Ljubetić, 2006). Usporede li se roditelji rođeni 60ih godina 20. stoljeća i način na koji su odgajani i kako odgajaju svoju djecu te roditelje rođene krajem 20. stoljeća ili početkom 21. stoljeća i njihove odgojne strukture, naići se može na mnoštvo nepodudarnosti. Upravo zbog toga što je svaka od navedenih generacija doživjela različite promjene i prilagodila se na jedinstven način shodno društvu kojim su okruženi. Strukture obitelji mijenjaju se, potrebe, ciljevi i kompetencije roditelja. Prošlost funkcioniranja obitelji postojala je u čvrstini uloge oca kao glave obitelji. Smatralo se da muškarci stvaraju svijet, povijest i kulturu, dok žene samo rađaju i podižu djecu (Galić, 2004). Emancipacijom žene si stvaraju dodatne uloge ne samo kao majke, već i kao poslovne žene, dok očevi gube na ulozu jedinoga hranitelja i općenito se gube u novim ulogama koje trebaju preuzeti. Tako dolazi do nesklada i neravnoteže unutar nuklearne obitelji jer skrbnici djeteta uče nove uloge, time nesvjesno zanemarujući odabrane uloge: majka i otac.

Tradicionalna nuklearna obitelj, u kojoj svatko ima točno određenu ulogu koju vrši, ne postoji već posljednjih 30ak godina. Otac kao hranitelj, majka kao domaćica, a istovremeno su i žena i djeca podređena mužu, odnosno, ocu. Kao i za roditeljstvo i odgoj, pojam obitelji teško je objasniti koristeći se jednom definicijom koja opširno obuhvaća sve ono što obitelj predstavlja. Statistički podatci istraživanja 70ih godina u kojemu je sudjelovalo 52% žena i 48% muškaraca ukazuju na tvrdnje koje podupiru tradicionalan brak uspješnim, dakle, u kojem materijalno pridonosi samo muškarac, a žena je zadužena za odgoj i čuvanje djece. Nadalje, više od 70% žena smatralo je da je njihova obaveza pružanje potpore suprugu u ostvarenju njegove karijere (Klarin, 2006). Danas se na te podatke gleda s čuđenjem, danas su žene te koje očekuju od muškarca potporu u svom poslovnom unapređenju. Zapravo, potpora je oduvijek trebala biti dvosmjerna i stalna jer je ipak to odnos između dvoje ljudi koji biraju zajedništvo, suživot i potomstvo. Već krajem 90ih godina 20. stoljeća uočava se promjena u razmišljanju, a to je da je za uspješan brak nužno zaposlenje obaju partnera i podjela odgovornosti u obitelji što oslikava zrelost partnera u promišljanju vlastite uloge u obitelji (Klarin, 2006). Prema Reismanu, postoje tri tipa odgojnih postupaka:

- **tradicionalan odgoj** – vrijeme industrijalizacije u kojem je svakodnevni život bio usmjeren na poboljšanje pa tako i roditelji kod djece potiču poniznost i konformizam.
- **odgoj usmjeren prema pojedincu** – trend razvoja tolerancije, naglašuje se važnost osobina ličnosti kao što su poslušnost i popustljivost
- **odgoj usmjeren prema drugomu** – odgojne mjere usmjerene na razvoj prilagodbe na brze promjene u društvu, a zadatkom postaje pripremiti dijete za te promjene i izazove (Klarin, 2006, str. 13/14)

Tradicionalna obitelj svoj odgoj, kao što sama riječ objašnjava, zasniva na tradiciji. Odgoj ostaje isti s koljena na koljeno. Očevi su autoriteti, a majke domaćice. Očevi privređuju za obitelj zbog čega ne mogu pružati pažnju djeci. Stoga majke preuzimaju ulogu jedinog odgajatelja u obitelji i nerijetko su etiketirane kao jedini roditelj jer se otac emocionalno odvajao od djeteta, što im stvara dodatan stres u ionako već složenoj ulozi (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 246).

Osvrćući se na strukturu i neke temeljne funkcije obitelji, jasno su vidljive razlike između tradicionalnoga i suvremenoga odgoja. Nimac (2010, str. 31) navodi tri značajna faktora: rastuća bračna ranjivost i njezine nove karakteristike, pad nataliteta i novi značaj roditeljstva te produženi ostanak djece u obitelji. Govoreći o veličini obitelji, odnosno, broju pojedinaca unutar zajednice valja spomenuti da su nekoć roditelji imali minimalno po četvero, petero ili više djece. I to sve u doba kada je samo otac prehranjivao obitelj. Danas je ta brojka značajnije niža pa se pretežito govori o obitelji sa prosječno dvoje djece. Prema podacima Državnog Zavoda za Statistiku, TRF (totalna stopa fertiliteta) je u Hrvatskoj 2020. godine bila 1,48 živorođene djece po ženi. Sve veći broj razvoda brakova, samohranih roditelja, jednoroditeljskih obitelji, otvorenih brakova – dovodi do nestabilnosti nuklearne obiteljske zajednice. U tradicionalnoj obitelji, majka je preuzimala ulogu odgajatelja, dok suvremeniji roditelji prakticiraju prebacivanje odgojne funkcije na druge osobe i/ili institucije (vrtić, škola).

Nekoć je obitelj zajednički provodila svoje slobodno vrijeme, dok se danas na slobodno vrijeme gleda kao na bijeg od vlastite obitelji. Majka i otac imaju stalne poslove izvan kuće u suvremenim obiteljima, za razliku od tradicionalnih gdje je otac bio hranitelj obitelji. Posljednje što je za spomenuti, a vezano je uz temu, jest roditeljski odgojni stil. Tradicionalne obitelji primjenjivale su autokratski/konzervativan/represivan stil odgoja. Stil odgoja koji je bio nametljiv prema djeci. Suvremeni roditelji odmiču od takvoga stila i daju prednost popustljivijem odgoju.

Nuklearna obitelj u suvremeno doba orijentirana je prema dominaciji vlastitih interesa. I žene i muškarci teže materijalnom blagostanju i profesionalnom napretku, istovremeno zanemarujući tradicionalne obiteljske vrijednosti (Maleš, 2012). U suvremenom roditeljstvu nameću se pitanja učinkovitosti promjena u načinu odgoja nametnutima izazovima svoga vremena, pitanja odgojnih stilova, roditeljskih uloga te pitanje otuđenosti obitelji od društva u cjelini. Carlina Rinaldi smatra da je suvremeno roditeljstvo zahtjevnije radi toga što su roditelji osvješteniji o složenosti obrazovanja, dok su istovremeno preopterećeni svakodnevnim opstojnim problemima i društvenim promjenama (Jurčević Lozančić, 2011).

Svaka generacija tvrdi da je njima bilo najgore ili najteže. Valjano je pretpostaviti da se svi nose s onim posljedicama s kojima su se u tom trenutku zatekli. Spomenuto je da su se tijekom vremena događale velike društvene promjene s obzirom na povijesna događanja, ekonomske prilike, političke sustave, ideologije, zakonodavstva određenog društva i sl. (Ljubetić, 2006). Neke su promjene unutar obiteljske zajednice pojedinci i društvo prihvatili objeručke i sa zadovoljstvom, dok prema ostalima osjećaju prijekor i gađenje. Takva pojava može biti odraz tradicionalnog odgoja u kojemu je vladao kontinuitet, dok u suvremenom odgoju nisu jasno definirana pravila i granice pa je djetetu puno jednostavnije izmanipulirati roditelja. Postmoderno društvo daje prevelike slobode djetetu, a premalo autoriteta roditelju zbog čega može doći do izjednačavanja njihovih uloga jer dijete smatra da ne postoje određena pravila koja mora poštovati. To je „postmoderna obiteljska neravnoteža" naglašava Elkind (1995, prema Ljubetić, 2006).

Djeca se, po uzoru na roditelje, prilagođuju jednakim zahtjevima. Vidljive su razlike u odnosima između roditelja i djece danas i nekoć. Od neposluha spram roditelja preko nepoštivanja pa sve do razdražljivosti u ponašanju. Malić i Mužić (1990, str. 11) navode da je obitelj prvi mali svijet djeteta u kojem dijete stječe prva socijalna iskustva i postaje svjesno sebe. Sredina u kojoj ljubav povezuje članove te pruža osjećaj sigurnosti, zaštićenosti i razumijevanja. Sredina u kojoj dijete živi u vrijeme kada je najviše podložno utjecajima, čuvar tradicije, gdje se ukrštavaju elementi onoga što je prošlo, što je prisutno i onoga što dolazi (Dadić, 2013). Indiferentnost je posljednja emocija koja treba prožimati roditelje kod odgoja djece. Vanjski svijet i obaveze ne mogu postati bitnijima od onoga što su stvorili. Mediji i institucije ih ne mogu zamijeniti iako progresivno postaju problemom. Dijete se ne može samo odgajati. Roditelji su tu glavni akteri u odgoju i ne smiju prepuštati drugima da utječu na razvoj i ponašanje vlastite djece.

2.1. UTJECAJI DRUŠTVENIH UREĐENJA NA STRUKTURU OBITELJI

Među tehnolojskim napretcima, tek uspostavljenim političkim ustrojem i zatečenim stanjem stvara se raskorak ka oblikovanju impulsa nove društveno-kulturološke klime. Valja spomenuti i očekivano usmjeravanje, dezorganizaciju, prilagođavanje i otpor na promjene (Ćimić, 1995). Promjene mogu uzrokovati unutarnji (endogeni) ili vanjski (egzogeni) činitelji. Kako bi se što lakše prilagodilo, potrebno je prvo saznati koji su to činitelji koji utječu na promjenu strukture društva kakvo se zna. Haralambos i Holborn (2002, str. 7) određuju četiri glavne preobrazbe društva koje su uslijedile krajem 18. stoljeća i početkom 19. stoljeća, a uspostavile su značajne preinake unutar obitelji:

- industrijalizam
- kapitalizam
- urbanizacija
- liberalna demokracija

Postoji vrlo dobar razlog za vjerovati da su primitivne obitelji koje su živjele u predindustrijalističkom dobu manje patile od stresa i frustracija te bile zadovoljnije svojim načinom života od privatiziranih obitelji koje su se suočavale s neizbježnim društvenim i psihološkim problemima kako se razvijala industrijska revolucija. Industrijska se revolucija smatra dvosjeklim mačem. S jedne strane, uloga žene više nije samo duhovna i moralna pa tako i njihove mogućnosti izvan obitelji više nisu toliko ograničene. Žena se integrira u društvo i na tržište rada, pomaže im se naći posao u tvornici tekstila ili u rudniku ugljena. Nekima je čak osigurana nezavisna plaća, mobilnost i bolji životni standard (Evans, 2022). S druge, pak, strane promjene su neizbježno srušile tradicionalne vrijednosti koje su istovremeno srušile veze koje su povezivale manje grupe u zajednici. Ti su uvjeti uvjetovali pojedincima prilagodljivost u selidbi, odvajajući ih tako od njihove zajednice i obitelji. Muškarce se navodi da svoj emocionalni fokus pronađu izvan doma štedeći sve svoje vrijeme, energiju i pažnju radu u tvornici ili uredu (Miljević-Riđički, 2013). Kako se rad sve više odvajao od kućanstva, tako se od roditelja zahtijevala veća specijalizacija vještina, a djecu se napokon više ne gleda kao na imovinu, već kao na pojedince kojima je potrebno obrazovanje i skrb.

Kapitalizam, uvjetovan sredstvima industrijalizacije, donosi dvije velike promjene unutar obiteljske zajednice. Prvi je taj što kućanstvo postaje mjestom potrošnje, a ne proizvodnje te cijela obitelj sudjeluje u tržišnom radu. Druga je nastala nakon što je bogatstvo počelo rasti; žena i djeca

napuštaju uloge tržišne radne snage jer je otac, odnosno, muž i više nego sposoban opet sam prehranjivati obitelj (Horwitz, 2021). Upravo takav ekonomski rast mijenja prirodu braka. S obzirom na izostanak ekonomske krize, parovi se počinju vjenčavati iz ljubavi. Majčinstvo opet obilježava brigu i odgovornost spram djece te vođenje kućanstva. Nije se to sviđjelo svakoj ženi, pogotovo onima koje su htjele postići više od toga da budu samo majke i domaćice. Srećom, kapitalizam stvaranjem potražnje za radnom snagom vezanih uz ekonomski rast, potiče promjene društvenih normi. Time omogućuju ženama da se obrazuju ako žele (Horwitz, 2021). U svakom slučaju, napredak je vidljiv i u poslovnom i u obiteljskom aspektu.

Prema Hrvatskoj enciklopediji¹, pojam urbanizacije obuhvaća prostorno širenje postojećih i nastanak novih gradova, preobrazbu općega stanja urbaniziranosti teritorija neke zemlje: smanjivanje broja seoskih i mješovitih naselja, porast broja manjih, srednjih i velikih urbanih središta, porast koncentracije središnjih urbanih funkcija (financijskih, proizvodnih, obrazovnih, kulturnih) u najvećim naseljima te širenje utjecaja najvećih gradova na ukupan teritorij neke zemlje. Navedene promjene itekako su utjecale na poimanje roditelja unutar obiteljske zajednice. Gradovi su mjesta u kojima se život brže i organiziranije odvija, ali isto tako za razliku od sela, prevladava anonimnost, kaos, zbunjenost i usamljenost (Puschmann i Solli, 2014). Solidarnost i društvena kontrola slabe, a sve je izraženija potreba za individualističkom izgradnjom osobnoga identiteta. Također, kako zajednica slabi u jedinstvu i utjecaj vjere i vjerskih običaja opada. Smatra se da je upravo ta razdvojenost uzrok ponašajnim problemima koja uključuju alkoholizam, prostituciju, izvanbračne zajednice i zločine općenito (Park, 1928, Park i Burgess, 1925, Thomas i Znaniecki, 1918, Thomas, Park i Miller, 1921, Wirth, 1928, prema Puschmann i Solli, 2014). Jasno je uočljivo da tehnološkim napretkom svijeta, bliskost zajednice značajno opada. No, osim što se zapažaju negativne posljedice, poput pogoršanja zdravlja stanovništva, socijalne patologije (ovisnosti) i komunikacijskih problema, dolazi i do raspada obiteljskih veza. Mladi odlaze ranije od kuće kako bi stvarali život za sebe i svoju buduću obitelj, udaljujući se tako od svojih roditelja i šire obiteljske zajednice. Međusobno se otuđuju u potrazi za kvalitetnijom karijerom sa svrhom ispunjenja sebe kao pojedinca koji doprinosi društvu. Česte migracije ruše unutarnje strukture obitelji. Majke i očevi utjehu pronalaze u poslu, a odgoj prepuštaju institucijama.

Naposljetku, oprečno uređenje slobode i jednakosti, liberalna demokracija. Ono što im je zajedničko jest da se oba temelje na individualističkom shvaćanju društva. Liberalna demokracija omogućuje stanovništvu da izravno ili neizravno sudjeluje u političkim odlukama, ali istovremeno

¹ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63319>

ne dolazi do pravičnije raspodjele političke moći (Cvjetičanin, 1992). Primjerom takvoga pristupa, roditelji moraju prilagoditi odgoj djece kako bi se što lagodnije uklopila u novo uređenje društva. Giddens (2005) ističe da ljudi sklapaju brak radi ljubavi i emocionalne bliskosti, a djeca im predstavljaju najveće blago te psihološku i emocionalnu potrebu. Ona su izvor velikih troškova, a ne ekonomske koristi, kao u tradicionalnim obiteljskim strukturama. No, isti proces dovodi i do kaosa u smislu sukoba individualnih želja i ograničenja te nekih promjena u društvenim kretanjima; želja za postizanjem vlastitih ciljeva sukobljava se s ispunjavanjem ciljeva djeteta, utječe na kasnije rađanje, prioritetnija postaje karijera i vlastito zadovoljstvo nego dobrobit obitelji. Dok neki teoretičari govore o eroziji očinstva i raspadu obitelji, ostali naglašuju sljedeće odrednice postmoderne obitelji – osnaživanje i evoluciju međuljudskih odnosa (Jurčević, 2008). Mnogobrojnost i osebnost novih obaveza, izvan svakidašnje uloge roditelja, oduzima dragocijeno vrijeme obiteljima od zajedničkoga kvalitetnog provođenja vremena. To ujedno može i biti jedan od razloga zašto obitelji postaju malobrojnije za razliku od nekoć. Orijentiranost na zadovoljenje vlastitih potreba, želja i ciljeva roditelje udaljuje od djece, ali time i djeci stvaraju privid modela ponašanja da je to ispravno. Demokracija, ironično, doprinosi podjeli društva u tri grupe: osobe koje dobrovoljno odgađaju djecu, osobe koje odgađaju ulazak u brak i ulogu roditelja te oni koji radi nesigurnosti ne žele imati djecu (Akrap i Čipin, 2006, str. 18).

2.1.1. UTJECAJ MEDIJA NA ODGOJ DJETETA

Nesuvislo je raspravljati o medijima bez prvotnog definiranja pojma medija i medijske pismenosti. Različiti uzrasti različito tumače kako pojam, tako i utjecaj potonjih. Dosad je već postalo očito da za sve spomenute pojmove tijekom ovoga rada, ne postoji samo jedna općeprihvaćena definicija pa tako ni za medije nije ništa drugačije.

Jurčić (2017) medij objašnjava posrednikom prijenosa poruke od pošiljatelja poruke do primatelja. Uz to, napominje i da se mediji mogu različito definirati s obzirom na sferu gledišta. Po uzoru na mišljenje Vladimira Bitija (1997, prema Jurčić, 2017), medij se može tumačiti na barem četiri načina:

- **fiziologijski** – medij označuje komunikacije (vizualni, taktilni, auditivni, olfaktivni podražaji te njihov međuodnos → intermedijalnost)
- **fizički** – medij označuje tvar pomoću koje se izražava neka nova poruka; jezik, ton i boja
- **tehnologijski** – medij označuje sredstvo posredovanja između proizvodnje i potrošnje

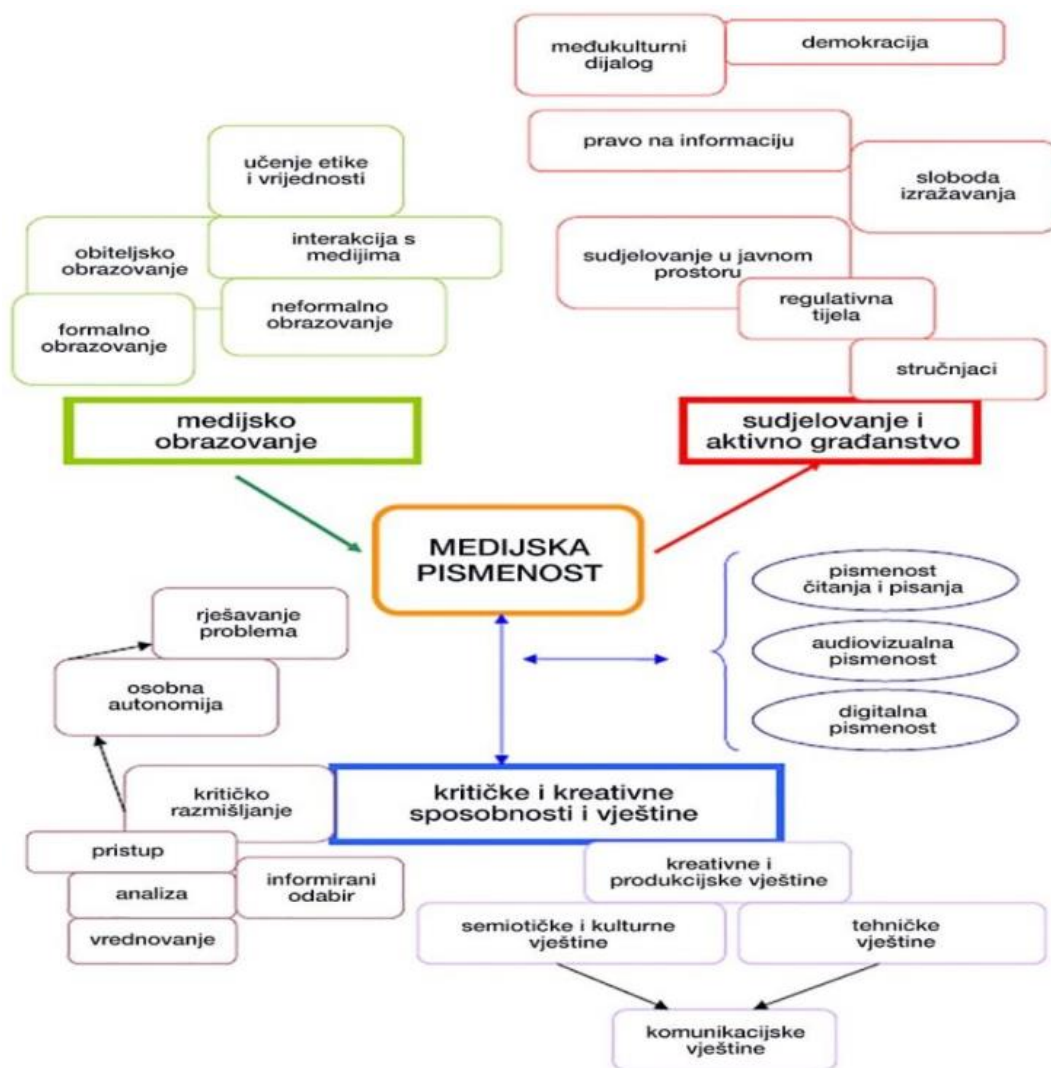
- **sociološki** – medij je shvaćen kao insitucijsko-organizacijski okvir komunikacije pa se govori o politici, gospodarstvu, znanosti, odgoju (Jurčić, 2017, str. 129)

Pojam se medija naizgled izjednačava s konceptom diskursa, dok u raspravi o medijskom utjecaju na odgoj djeteta, najveći naglasak može se postaviti na sociološko tumačenje medija (Kimer, 2018). Prilikom spominjanja medija, bitno je razlikovati i kojim vrstama medija ljudi podliježu. Najosnovnija podjela je na tradicionalne i nove medije; tradicionalnim qmedijima smatraju se novine, radio i televizija dok su novi mediji internet, društvene mreže i kolaborativni kanali komunikacije (WhatsApp, Viber i sl).

Nekoć su određene informacije bile dostupne samo nekolicini bitnika društva dok je ostatak stanovništva bio u neznanju. Promjene na tom polju izazvane su izumom tiska i printanjem novina koji su nastali sa svrhom informiranja javnosti i oslobađanja slobodne misli. Novine su bile, može se reći, prvi oblik masovnog medija. Nekoć su novinari ulagali veliki trud kako bi mogli javnosti prenijeti vijesti, doći do svih bitnih detalja kako bi priča bila što potpunija – bila je bitna kakvoća teksta. Godinama nakon, novinarstvo potkopava obilježje plemenitosti kojim je dotad odisalo. S obzirom na brži protok informacija, izumom radija i televizije, novinari zamjenjuju kakvoću teksta s količinom i brzinom predočenja. Postalo je najbitnije biti prvi i tako gube na kredibilitetu.

Krajem 19. stoljeća i početkom 20. stoljeća, utjecaj radija i televizije postaje osjetno veći. Ljudi se lako prilagođuju na takve tehnologijske promjene koje im omogućuju bolji i brži prijenos informacija, ali i bolju zabavu, pogotovo televizija. Jednostavna prilagodba takvim načinom prijenosa potiče na nove izume. Masovni medij najnovijeg datuma je Internet. Kao i ostali masovni mediji, tako je i internet doživjeo razne modifikacije, uspone i padove. Nadogradnjom, tijekom idućih godina, postiže svoj potencijal glavnoga masovnoga medija za kojim ljudi svakodnevno posežu. Svaka informacija na samo klik udaljenosti bilo da se radi o informativnom sadržaju, vijestima, obrazovanju, komunikaciji, zabavi ili je korist interneta profesionalne prirode. Naprosto, razloga je bezbroj. Iako korištenje interneta može polučiti pregršt pozitivnih učinaka, nemoguće je izbjeći one negativne. Radi mogućnosti razlikovanja korisnih i istinitih informacija od dezinformacija i štetnih sadržaja, od iznimne je važnosti ljude medijski opismeniti. Europska komisija (2007, str. 1) u dokumentu „A European approach to media literacy in the digital environment“ definira medijsku pismenost kao sposobnost pristupa medijima, razumijevanje i kritičko vrednovanje različitih aspekata medija i medijskih sadržaja te ostvarivanje komunikacije u raznovrsnim kontekstima (prema Agenciji za elektroničke medije, 2014). Ono što se objašnjava jest da se svaki pojedinac za savjesno i sigurno korištenje medijima mora obrazovati kako bi stekao

medijsku pismenost upravo radi osebnosti značenja koji taj pojam obuhvaća – kritičke i kreativne sposobnosti i vještine, medijsko obrazovanje te sudjelovanje i aktivno građanstvo (Slika 2).

Slika 1. Medijska pismenost (Agencija za elektroničke medije, 2014)

Kritičke i kreativne sposobnosti i vještine upućuje na pristup, analizu i vrednovanje sa ciljem informiranoga odabira, a sve to kako bi osoba postigla osobnu autonomiju kod rješavanja problema. Medijsko obrazovanje objedinjuje formalno i neformalno obrazovanje, obiteljsko obrazovanje te samu interakciju s medijima pomoću koje pojedinac uči o vrijednostima. U današnje vrijeme demokracije svakom pojedincu omogućena je sloboda izražavanja, sudjelovanje u javnom prostoru i pravo na informaciju. Svakako, biti medijski opismjenjeni pojedinac, svrsihodno je svakomu tko želi biti aktivnim članom društva i kako bi izbjegao stanje „medijskog

sljepila“ kada više nije u mogućnosti utvrditi izvor informacija koje dobiva pa miješa stvarno iskustvo s posredovanim (Giles, 2010).

Razvijanje medijske pismenosti obuhvaća razvoj pet dimenzija (Valković, 2016, str. 112):

- **kognitivna** – znanje, analiza i razumijevanje sadržaja
- **etička** – treba biti svjestan značenja i odgovornosti medija
- **socijalna** – odnosi se na ljudska prava, medijsku politiku i socijalno djelovanje
- **estetska** – važnost upotrebe slika, boja, tonova
- mediji ne samo da informiraju, već se pomoću njih izražavamo → aktivno osposobljavanje za interpretaciju sadržaja

Mediji imaju dominantniji i potencionalno opasniji utjecaj na djecu. Što su djeca izloženija medijima, posebice bez kontrole roditelja, odgojitelja i drugih osoba odgovornih za njihov razvoj i sigurnost, to je veća vjerojatnost infiltracije izloženosti mediju (Kimer, 2018). Valković (2016) navodi sposobnost medija u prikriivanju ili otkriivanju (ne)željenoga, odnosno, mogu stvoriti osjećaj pripadanja i sudjelovanja ili potaknuti osjećaj otuđenosti i odvojenosti. Pozitivan osjećaj pripadnosti je rjeđe zastupljen negoli osjećaj izoliranosti i to potvrđuju mnoga istraživanja. Upravo iz razloga što internet kao medij pojedincu nudi osjećaj anonimnosti, nudi mu istovremeno i privid autonomije. Internet je javni medij, dostupan svima i time se zapravo gubi anonimnost koju većina misli da ima. U svijetu u kojem svatko želi biti svoj, ali i jedinstven, ali različit, a opet i općeprihvaćen. Oksimoron koji povlači to pitanje jest veliki protok informacija koje nemaju cenzuru. Sve je svima dostupno. Djeca odmalena imaju pristup temama koje u prošlosti njihovi vršnjaci nisu imali jer nisu za njihovu dob. Teme su političke, nasilne, seksualne... Zahvaljujući medijima, djeca „preskaču“ određene faze rasta i zadiru u područja koja sama još ne mogu razumjeti (Anfang, Fiedler, Kammerer i Lutz, 2003, prema Valković, 2016).

Roditelji često postavljaju ograničenja u vezi korištenja tehnologije, ali nisu dosljedni u njihovu provođenju, što djecu na kraju ostavlja bez ikakvih ograničenja (Rosen, 2007, prema Car, 2010). Postavlja se pitanje zašto je roditeljima teško ostati dosljednima. Može biti zato što i sami padaju pod pritiskom društva koji prati rastući trend medijski kompetentnoga pojedinca. Razlogom može biti i činjenica da se ni sami ne znaju ograničiti u korištenju internetom i ostalim medijima. Postoji i vjerojatnost vjerovanja roditelja u samo dobrobiti medija, a ne i u njihove negativne učinke. Roditelji su ti koji unutar obiteljske zajednice, odnosno, svoga kućanstva postavljaju pravila. Ako roditelj ima pozitivan stav spram medija, onda postoji velika vjerojatnost da će djeci postaviti

pravila korištenja medijima za poticanje pozitivnog kućnog okružja. Ako roditelji dijele negativno mišljenje, veća je vjerojatnost ograničenju (Lee, Kim i Kim, 2022).

Iako se za roditelje smatra da imaju najveću odgovornost za osposobljavanje djece za selektivno korištenje medija, oni (još) nisu spremni preuzeti ulogu i medijskih odgajatelja (Ilišin, 2003). Kako je ranije spomenuta roditeljska ovisnost o institucijama u pomoći oko odgoja djece, ne bi bilo nemoguće zaključiti da su roditelji postali ovisni o tuđoj pomoći pa im je potrebna u više aspekata odgoja. Međutim, uz mnogobrojne obaveze koje terete roditelje, nije ni čudo da im je teško ići u korak s nepredvidivim razvojem tehnologije i utjecaja na njihovu djecu. Stoga bi bilo vrlo poželjno i uvelike odgovorno od stručnjaka da pomognu roditeljima oko stručnoga osposobljavanja i osvješćivanja o navedenoj temi. Roditelji su, kao primarni nositelji procesa socijalizacije djece, važni jer formiraju referentni vrijednosni okvir koji funkcionira kao “konceptualni filter” koji određuje ili utječe na dječju recepciju iskustava izvan obitelji, uključujući i ona koja se stječu u drugim socijalnim institucijama (Baranović, 2000, prema Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001).

Odgaj djeteta u suvremenom društvu ne mora biti teretom niti se smatrati otkrivanjem neistraženog područja, samo je potrebno znati iskoristiti ono što je svima dostupno. Govoreći o medijima, kao utjecaju na odgoj djeteta, postoje pozitivni i negativni učinci. Pod pozitivne učinke možemo nabrojiti stjecanje i razvijanje novih vještina: učenje novih jezika, plesnih pokreta, učenje zanimljivih činjenica o bilo čemu - mnoštvo videa pokazuje kako nešto izgraditi ili popraviti, postoji bezbroj dječjih mozgalica, društvenih igara koje promiču prijateljstvo i dobre društvene odnose (empatija, ljubav, zajedništvo, podrška)... Dostupni su besplatni primjerci knjiga kojima mogu neograničeno pristupati, filmovi koji ih uče o geografiji, povijesti, različitim kulturama i običajima, hrani i ostalim korisnim sadržajima (Ilišin, Marinović Bobinac i Radin, 2001). Najučestaliji negativni učinci medija su nasilje koje promovira ujedno i krvoproliće, pretjeranu seksualnost, psovanje, odvajanje od ostalih oko sebe. Ponekad navedeni primjeri nisu uvijek izravno pokazani, nego su više subliminalni ili su malo bolje zapakirani pa ih je shodno tome teže svjesno shvatiti.

Podrobnijim istraživanjem raznih skriveno eksplicitnih scena koje su prikazane u igranim filmovima za djecu možemo potkrijepiti tezu o nesvjesnom usađivanju misli u dječje glave (primjerice isječak iz filma „Ples malog pingvina“). Primjerice, u mnogim Disneyjevim crtanim više je puta raspravljano o tome kako su se u pozadini krije riječ sex (Martinović, 2014, str. 315). Oku naizgled nevidljivo, no to i je bit subliminalne poruke. Tom&Jerry inačica je nasilju, neprestane razmirice među njima, djeci i odraslima jako zabavne, ali trebalo bi se zapitati pod koju

cijenu. Preizražena seksualnost karaktera, od oblika lica (Kalamarko Pipkavac iz Spužva Bob Skockanog) do objektiviranja ženskoga tijela. Ipak, subliminalne poruke ne prežu ni u reklamama. Prezentiranje subliminalnog sadržaja mogućim potrošačima od iznimne je važnosti onih koji žele namjerno utjecati na tuđe ponašanje. Reklame prodaju proizvod, ali glavni cilj je da karakteristike proizvoda postanu jako bitne potrošaču, dajući im dublje značenje te čežnju za kupnjom istih (Borovac Zekan i Zekan, 2021).

S obzirom na to da medijski program postaje novim oblikom odgoja, Stevanović (2000) navodi da to treba postati planski osmišljenim odgojem jer svijet tehnike i informatičke revolucije ne može ostajati po strani, nego ga treba uključivati u svakodnevno djelovanje. Čak i ako se roditelji ne smatraju dovoljno kompetentnima za razlikovanje dobrog od lošeg sadržaja bez pomoći stručnjaka, kreirano je pregršt korisnih video klipova koji omogućuju lakše snalaženje na internetu u svrhu sigurnijeg pretraživanja za njih same, a nastavno na njih i za njihovu djecu. S djecom treba razgovarati o medijima, objašnjavati ih, poticati na ispravno korištenje, komentirati sadržaje i slično (Stevanović, 2000). Umjesto pribjegavanja lakšim odgojnim metodama u kojima mediji služe kao zamjena za dadilju ili klauna, roditelji bi bez obzira na užurbanost suvremenog života trebali naći vremena za direktan odgoj vlastite djece. Od iznimne je važnosti roditelju vlastitim primjerom pokazati djetetu koji su ispravni obrasci ponašanja pritom izbjegavajući licemjerje u odgoju (ne braniti djetetu nešto što sam roditelj radi). Roditelj treba biti autoritet na kojeg se dijete ugleda, a ne kojeg se dijete boji jer ograničenja i pravila koja roditelj postavlja pred dijete nisu kazne, već putokazi prema ostvarenju cilja – usmjeravanju djeteta na dobar životni put. Kao što su to naveli Begić i Golek (2017), roditelj djetetu mora biti autoritetom na ispravan način, a to je sa svrhom pozitivnog utjecaja na savjest pojedincu, u ovom slučaju, djetetu.

3. RODITELJSTVO

Roditeljstvo nije pojam koji se može objasniti koristeći se jednom definicijom ma kako složena ili opsežna bila. Ipak, utipkate li pojam roditelj (Hrvatski jezični portal)² velika je vjerojatnost da ćete naići na sljedeću definiciju: „Mužjak i ženka koji imaju potomstvo.“ Prilično jednostavno objašnjenje za pojam oko kojega se ni do danas ne može odlučiti kako sveobuhvatiti ulogu koju iziskuje. Mnogi su istraživačji posvetili svoju pozornost roditeljima i njihovom odnosu s djecom pa je tako i nastalo više definicija koje pokušaju objediniti sve što roditeljstvo predstavlja. Naime, kao što se može i pretpostaviti, definicija je mnoštvo i ni za jednu se ne može

² <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>

reći da je potpuna, ali nijedna nije ni netočna. Prema Ljubetić (2007), roditeljstvo se može objasniti kao proces, kao uloga i kao odnos u stalnoj promjeni i interakciji. Roditeljstvo se kao proces može promatrati kroz različite faze. Muškarac i žena su, prije nego li postanu roditelji, partneri. U tom odnosu osvrću se jedno drugomu kao oslonac: emotivni, umni i fizički. Rođenjem djeteta taj se odnos mijenja jer sada oboje postaju osloncem zajedničkom subjektu – svom djetetu. Preuzimanjem nove uloge veće su vjerojatnosti za stresom u razdoblju prilagodbe. Učenje novih vještina i stvaranje novih kompetencija iziskuje veću koncentraciju te više vremena i strpljenja kako bi uspješno izvršili zamišljeno, a to je odgoj djeteta. Gledajući na roditeljstvo kao na odnos u stalnoj izmjeni i interakciji, nedvojbeno je da roditeljstvo uvelike podliježe promjenama; vremenu i prostoru, socioekonomskim pitanjima, političkim uređenjima i kulturnim vrijednostima (Arendell, 1997, prema Ljubetić, 2007). Da bismo to još bolje pojasnili, dovoljno je samo porazgovarati s našim precima – odgoj za vrijeme njihova djetinjstva te odgoj za vrijeme naših potomaka. Razlike su vidljive, što je i za pretpostaviti s obzirom na razvoj društva i nove spoznaje, no ipak su neke navike i odlike roditeljstva ostale jednake:

- svaki roditelj čini ono što misli da je najbolje za njegovo dijete
- svaki roditelj želi da njegovo dijete dosegne svoj puni potencijal za što boljim uspjehom u svakom aspektu života
- svaki roditelj stvara jedinstveni odgojni stil za svoje dijete/svoju djecu ovisno o stilu odgoja kojim su i sami odgajani.

3.1. KOMPETENTAN RODITELJ

Prva asocijacija na riječ kompetentan bila bi sposoban, stručan ili pak iskusan. Međutim, govorimo li o roditeljskoj kompetenciji ili kompetentnom roditelju, značenje postaje ipak nešto složenije. Izvrsna Konfucijeva izreka potkrepljuje upravo to: „Reci mi i zaboravit ću. Pokaži mi i možda ću zapamtiti. Uključi me i razumjet ću.“ Ovaj se primjer može primijeniti u bilo kojem aspektu života, a pogotovo kada govorimo o roditeljstvu; o aktivnim sudionicima u razvoju i odgoju potomka. Roditelj djetetu služi kao primjer za učenje, stvaranje i nadogradnju stavova, vještina i sposobnosti. Stoga je od iznimne važnosti da se roditelj, kao pojedinac i kao dio zajednice, usavršava u mnogim poljima kako bi bio što bolji primjer svom djetetu.

„Kompetentnim roditeljem smatra se onaj roditelj koji sebe doživljava kao osobu koja ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i odnosom s djetetom te se dobro osjeća kao roditelj.“ (Milanović,

Stričević, Maleš, Sekulić-Majurec, 2000, prema Ljubetić 2007, str. 71.) Nitko nema urođen smisao za roditeljsku skrb, već je to nešto što čovjek uči. Roditeljska skrb ne iziskuje savršenstvo, već osjećaj usavršavanja sebe kao pojedinca i ostalih oko sebe. Stalne izmjene u društvu, politici i kulturi, projiciraju stalne izmjene u skrbi djeteta. Svaki roditelj nailazi na prepreke svakidašnjice u suvremenom dobu. Mijenjaju se mogućnosti pa se time mora promijeniti i pristup određenoj situaciji. Sve to ne predstavlja nerješivi izazov kompetentnom roditelju jer je on svjestan situacije u kojoj se nalazi te mu izazov predstavlja pronalaženje jedinstvenih rješenja koristeći se već poznatim metodama i pristupima. Naravno, majke i očevi ne moraju nužno reagirati jednako, neovisno o stupnju kompetencije. Ipak je više parametara u igri kada govorimo o roditeljstvu. Ono što se zasigurno može reći jest da svaki kompetentan pojedinac, prema Wilson, ima sljedeća obilježja:

- posjeduje psihičko zdravlje
- ima izgrađenu pozitivnu sliku o sebi
- pokazuje fleksibilnost u ponašanju
- strpljiv je
- predstavlja pozitivan model djetetu
- otvoren je za učenje i razumijevanje odgoja djece (Ljubetić, 2007, str. 72/73)

Također, prema Ljubetić (2012/2014), osebnost obilježja kompetentnoga roditelja se proširuje pa navodi da je, među ostalim, kompetentan roditelj:

- sposoban brinuti za sebe
- aktivno se hvata u koštac s problemima
- ima nizak osjećaj tjeskobe i odsustvo depresije
- sposoban nositi se sa stresom
- psihički zdrav, neiscrpljen
- nenasilan
- tolerantan i strpljiv
- zna o vlastitom djetetu i njegovu razvoju
- zaštitnik i posrednik u interesu djeteta
- zadovoljan brakom
- pruža emocionalnu potporu
- usmjeren na kakvoću odnosa

- odgovoran prema sebi i ostalima
- uči čineći (Ljubetić, 2012, str. 103, Ljubetić, 2014, str. 96/97)

Nijedan roditelj ne bi trebao libiti oko moguće potrebe za stručnom pomoći. Griješiti nije problem, dok god je pojedinac svjestan gdje i kako griješi te se trudi ispraviti učinjeno. Stvaranje kompetencija iziskuje puno rada, truda i vremena, ali i znanja u kojem smjeru ići i koji se cilj na kraju želi postići. S razlogom postoje i radionice za roditelje koje su tu upravo iz tog razloga da oblikuju i usmjeravaju roditelje ka novim spoznajama pomoću kojih će izgraditi nove vještine. Kako bi se to uspješno ostvarilo, bitno je da svaki roditelj ima dovoljno osvještenu samoprocjenu sebe kao roditelja te ne gleda na svoje mane kao na nešto nepopravljivo, već kao na priliku izmjene za nečim boljim i prikladnijim. Ljubetić (2012, str. 25) navodi temeljne sastavnice metakompetencija koje posjeduje kompetentan roditelj:

- **Funkcionalna** – roditelj preuzima razne uloge sa svrhom postizanja ciljeva
- **Osobna ili ponašajna** – roditelj se prilagođuje situaciji
- **Kognitivna** – roditelj teoriju preslikava u praksi
- **Etička ili vrijednosna** – roditelj procjenjuje kakvoću svog ponašanja te se prilagođuje u skladu s moralnim vrijednostima.

3.1.1. MAJČINSTVO

Sve do početka 90ih godina 20. stoljeća, roditeljstvo se većinom uspoređivalo s pojmom majčinstva, pa su tako istraživanja uključivala samo majke (Čudina-Obradović i Obradović, 2002). Upravo iz ovoga podatka možemo uočiti koliki je pritisak bio vršen nad ženama u njihovoj roditeljskoj ulozi. Nekoć je žena, odnosno, majka većinu svoga vremena, ako ne i cijelo vrijeme, provodila u kući. Njene obaveze svodile su se na kućanstvo i odgoj djece. Suvremenije doba, pak, to mijenja jer majke postaju sada zaposlene majke. Majke koje imaju svoje određeno radno vrijeme van kuće, ali svejedno se od njih očekuje da ne zapostave ni svakodnevne obaveze (Galić, 2006).

Ranije je spomenuto da roditelji nemaju urođen smisao za roditeljsku skrb, ali se ipak spominje majčinska intuicija koja postoji u nekom manjem obimu u skoro svakoj ženi. Prvenstveno radi

toga, istraživač Geroga, Kaplan i Maina su 1985. godine proveli istraživanje da bi prikupili podatke o stupnju osjetljivosti majke na dijete u procesu odgoja. Zaključili su da je to sve povezano uz majčino poimanje vlastita djetinjstva te su izdvojili tri skupine majki:

- **majke koje podržavaju djetetovu samostalnost**, čija je slika o djetinjstvu objektivna i uravnotežena
- **odbacujuće majke** koje djetinjstvu nisu pridavale velik značaj pa su i uvjerenе da imaju malo uspomena
- **zaokupljene majke** čija su sjećanja na djetinjstvo nabijena emocijama, zbrkana i vrlo opširno izražavana (Pernar, 2010, str. 256)

Prema Čudina-Obradović i Obradović (2002), majčinstvo nije jednako prihvaćeno za svaku ženu. Za neke, majčinstvo je temelj osobnog ispunjenja, razvoja i sreće, a za ostale je izvor najvećeg straha, depresije i tjeskobe. Nedvojbeno je da se svaka žena ne vidi majkom, iako društvo i dalje stvara veliki subliminalni pritisak na žene da se moraju ostvariti kao majke jer inače dio njihovog identiteta nije ni otkriven pa tako i dolazi do drastičnih promjena u ponašanju žena. Kako ne bi bile predmetom rasprave neke se odlučuju na samostalno majčinstvo, birajući djetetu *oca* iz uzorka u epruveti, neke na udomljavanje ljubimaca prema kojima se osjećaju zaštitnički, a neke se odlučuju na odsustvo potomka sa svrhom kvalitetnijega života ili straha od poroda.

Nema sumnje da se uloga majke mijenja u suvremenom društvu, no teško je reći idu li promjene ka boljitku ili roditeljstvo nazaduje. Tradicijske vrijednosti skoro prešutno iščezavaju zbog načina života koje postmoderno društvo nameće. Majke najčešće nemaju izbora hoće li ostati s djecom i posvetiti se odgoju ili se okrenuti poslu i karijeri sa svrhom građenje sebe jer uvjeti života promoravaju oba roditelja da budu hranitelji koji shodno tomu imaju manje vremena za svoju djecu. Sve ovo dovodi do paradoksa dječjeg samoodgoja u kojem često može doći do krize identiteta jer nisu imali zadovoljavajuće i/ili odgovarajuće autoritete na koje su se mogli ugledati. Ipak, percepcija i koncept društvenog vida obiteljske konstrukcije nije utemeljena na objektivnim promatranjima svijeta oko sebe (Kušević, 2011).

3.1.2. OČINSTVO

Uloga današnjeg muškarca i oca u procesu je tranzicije i potrebno je vrijeme kako bi se očevi uspješno prilagodili svim promjenama (Ljubetić, 2007). Za žene se oduvijek smatralo da

jednostavnije prihvate majčinsku ulogu, nego muškarci očinsku. Sve to proizlazi iz perspektive društva koje smatra da žene imaju više doticaja s budućim roditeljskim ponašanjem nego li muškarci. Kao i majčinstvo, tako se i predodžba očinstva mijenjala tijekom godina prateći promjene (društvene, političke, ekonomske, kulturološke...) Prema Castelain-Meunier (2002, str. 189) postoje tri kategorije očinstva s obzirom na povijesna i vremenska razdoblja:

- **tradicionalni model** – simboličan za ruralna društva; očinska uloga je simbolička
- **model oca u industrijskim društvima** – otac = hranitelj obitelji; ne sudjeluje u odgoju
- **model suvremenog oca** – simboličan za postindustrijska društva, otac aktivno sudjeluje u odgoju

Nekoć se na očeve gledalo isključivo kao samo na očeve, umjesto kao na roditelja koji sudjeluju u odgoju vlastita djeteta. Međutim, danas se od muškarca očekuje puno veća angažiranost u njegovoj ulozi oca. Očekuje se da sudjeluje u odgoju jednako kao i majka, da dijeli teret kućanskih poslova sa ženom, da što više slobodnoga vremena izdvaja za druženje s obitelji. To su velike promjene i velika očekivanja vratimo li se unazad par desetljeća. Društvo od suvremenog oca iziskuje drastične promjene – više sposobnosti, veću želju za uključenosti, izraženije kompetencije. S obzirom na potražnju, potrebna je i odgovarajuća ponuda, a to bi bilo stručno osposobljavanje za određene aspekte uloge, radionice, tečajevi ili seminari.

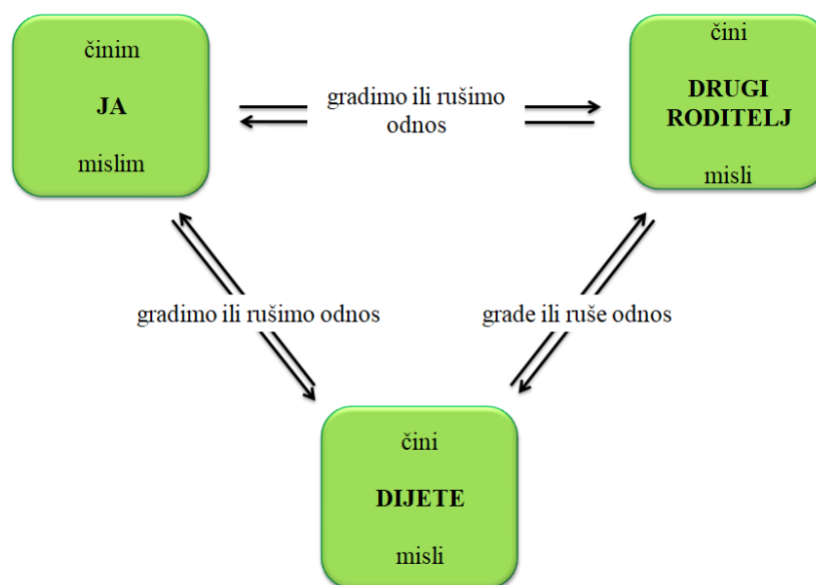
Za razliku od nekadašnjeg esencijalističkoga poimanja uloge oca, današnje egalitarističko (egalitarizam = jednakost) poimanje uloge oca u kontekst obuhvaća cjelokupan doprinos. Samim time što muškarac djeluje u svojim ulogama kao otac i kao muž u obitelji, istraživanjima koja rezultiraju zaključcima o stabilnijim brakovima (Castelain-Meunier, 2002). Očevi oblikuju identitet po uzoru na ponašanje majke. Izjednačavanjem roditeljskih uloga očevi razvijaju znanja i vještine te postaju samopouzdana u odgoju djeteta (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

4. ODGOJ

Postoji mnoštvo priručnika („Racionalan roditelj“, Emily Oster, 2020; „Povezujuće roditeljstvo“, William i Martha Sears, 2010; „Kako razviti emocionalnu inteligenciju djeteta“, Dr. Lawrence i E. Shapiro, 2008; „Finski odgoj djece“, Kaija Puura, 2021) vezanih uz odgoj djeteta. Listajući samo nekolicinu njih, već se može uočiti zajednička komponenta – uradi najbolje za svoje dijete! Koncept je svakoga priručnika pretežito jednak: pitanja o pomoći u odgoju vlastita

djeteta/vlastite djece, metode suočavanja s različitim situacijama i načini reagiranja u istima. To su vrlo bitna pitanja, pogotovo za suvremene roditelje koji nisu jedini odgovornici svom djetetu. Može ih se nazvati primarnima, ali je dakako mnoštvo sekundarnih (bake i djedovi, učitelji, društvo, mediji) uz koje djeca provode više vremena. Uslijed prebrzog tehnološkog razvoja i užurbanog života roditelji često posežu za brzim rješenjima kroz razne videoigrice, društvene mreže i aplikacije od kojih djeca ne prežu. Teško je procijeniti koliko su takvi izvori uistinu korisni u odgoju djeteta. Prevelika dostupnost raznovrsnog (kvalitetnog, ali i eksplicitnog) sadržaja može umanjiti utjecaj roditelja u odgoju, zbog čega je suvremenom roditelju teško iskontrolirati da mu odgoj ne isklizne iz ruku.

Odgoj djeteta je dugotrajan i nepredvidljiv proces koji roditelje potiče na mnogo propitkivanja, suosjećajnosti, razumijevanja, spoznavanja i stalnog povezivanja s djetetom (Ljubetić, 2012). Prema Vukasoviću, odgoj je proces razvijanja, nastajanja, izgrađivanja i oblikovanja čovjeka kao ljudskog bića (Stevanović, 2000). Suvremeni odgoj podrazumijeva dvosmjerni odnos između djeteta i roditelja u kojoj obje strane odnos grade i/ili ruše (Slika 2).

Slika 2. Shema obiteljskih odnosa (Longo, 2016, str. 123)

Česta praksa kojom se koristimo u odnosima jest da jedno mislimo, a drugo činimo. Ponekad to zna biti sa dobrom svrhom, ako nešto nije po našoj volji, ali svejedno to učinimo. Ipak, može biti i obrnuto, da u mislima želimo najbolje, ali djelima to ne pokazujemo. Upravo takvi potezi mogu izgraditi ili narušiti odnos. Kada se govori o roditeljima i djeci, taj odnos je još osjetljiviji na

spomenute promjene ponašanja i razmišljanja jer su roditelji glavni uzori djetetovoj percepciji poželjnoga i/ili neprihvatljivoga.

Suvremeno se dijete drastično razlikuje od svojih vršnjaka od prije tri, pet ili više desetljeća. Fizički je razvijenije te propitkuje i kritizira. Želi vlastitu ulogu u obitelji i društvu, vlastitu samostalnost, ravnopravnost i autonomiju (Vukasović, 2000). Suvremeno doba nosi svoje breme u odgoju, a to je da se često odgoj prepušta institucijama i stručnjacima sa mišlju da su oni kompetentniji. To može dovesti do nezadovoljstva roditelja jer smatraju da stručnjaci moraju znati kako dijete dovesti u red, ako već to oni ne znaju; naposljetku roditelj ipak nije stručnjak, ali često dovodi u pitanje stručnost stručnjaka te svojim nezadovoljstvom zapravo opravdava zaobilaženje pitanja vlastite roditeljske odgovornosti (Longo, 2016).

U odgoju dijete se više ne smatra objektom, već postaje subjektom jer je i samo dio procesa. Tumači li se taj proces pojmovima koji se koriste u pedagogiji; riječ je o dijadama: roditelj – dijete, dijete – roditelj, roditelj – roditelj. Dijete se može uspješno odgojiti koristeći se svakodnevno tzv. skrbnim navikama: slušanjem, podržavanjem, ohrabivanjem, poštovanjem, vjerovanjem, prihvaćanjem i stalnim pregovaranjem o onome o čemu se ne slažu (Ljubetić, 2014). Nove spoznaje vode ka novim metodama pa se tako i odgoj djeteta, s obzirom na roditelje, može kvalitetnije odvijati unutar zdravih odnosa. Prema Ljubetić (2014), za izgradnju takvih odnosa potrebno je:

- povjerenje koje podrazumijeva međusobno poštovanje, integritet te dosljednost i odgovornost u obavljanju onoga što se očekuje od pojedinca
- osjetljivost na razumijevanje specifičnosti pojedinca
- obzirnost koja uvelike ovisi o stupnju empatije, potpori i žrtvovanju
- ravnopravnost koja uključuje jednake prilike

4.1. DVIJE DIMENZIJE ODGOJA

Roditelji na djecu utječu neposredno i posredno. Neposredno utječu davanjem uputa ili potkrepljenjem, a posredno tako što dijete proučava roditeljevo ponašanje te tako postaje modelom za dječje emocionalno i socijalno ponašanje. Ono što razlikuje ta dva utjecaja jest njihov cilj. Ciljem se direktnoga utjecaja smatra poboljšanje dječjega ponašanja koristeći se uputama i uvježbavanjem sa svrhom usvojenih primjerenih načina izražavanja emocija. Cilj indirektnoga

utjecaja naglašava socijalizacijski utjecaj roditelja koji se povezuje s dječjim promatranjem načina na koji roditelji izražavaju svoje emocije (Eisenberg i sur., 1997a, prema Brajša-Žganec, 2003). S obzirom na to da su djeca češće privrženija majci, Denham, Zoller i Couchoud (1994, str. 929) su proveli istraživanje kojim će kasnije zaključiti da je moguće predvidjeti djetetovu mogućnost izražavanja emocija u odnosu na majčino ponašanje. Primjerice, ako majka iskazuje pozitivne emocije, dijete je emocionalno kompetentnije u izražavanju pozitivnih, nego li negativnih emocija. Isto tako, ako su majke sklonije izražavanju gnjeva i ljutnje i dijete izlažu često takvom ponašanju, onda će dijete imati velikih problema s izražavanjem emocija općenito, a pogotovo ako je dječak (Brajša-Žganec, 2003).

Pod pojmom roditeljskoga ponašanja izdvajaju se tri kategorije:

- roditeljski ciljevi i vrijednosti
- roditeljski odgojni stil
- roditeljska aktivnost (Čudina-Obradović; Obradović, 2006, str. 267)

Osvrćući se na roditeljske odgojne stilove, o kojima će se kasnije opširnije pisati, bitno je spomenuti dvije dimenzije odgoja, odnosno, dvije temeljne dimenzije roditeljstva. To su: roditeljska toplina (emocionalnost) i roditeljska kontrola (nadzor) (Maccoby i Martin, 1983, prema Brajša-Žganec, 2003). Brajša-Žganec ističe da se dimenzija emocionalnosti proteže od hladnoće i odbijanja djeteta ka toplini i prihvaćanju djeteta, dok se dimenzija kontrole proteže od slabe roditeljske kontrole nad dječjim ponašanjem ka čvrstoj. Međutim, Klarin (2006), izdvaja još jednu moguću klasifikaciju koja negira postojanje roditeljske kontrole kao bitne sastavnice oko pretpostavke roditeljskoga ponašanja. Prema Rohnerovom modelu roditeljstva postoji samo jedna dimenzija koja se proteže između roditeljskoga odbijanja i roditeljskoga prihvaćanja. Zapravo, povezuje prihvaćanje ili dobijanje s roditeljskom toplinom. Objašnjava da postoje dva tipa roditelja:

- roditelj koji prihvaća svoje dijete, verbalno i fizički podupire svoje dijete, mazi ga, hvali i potiče
- roditelj koji odbija svoje dijete i pokazuje neprijateljstvo i ljutnju prema njemu (Klarin, 2006, str. 27)

Svakako, iz predočenog, može se zaključiti da pokazivanje roditeljske emocionalne topline spram djeteta, povisuje se mogućnost djetetovog razvoja kao emotivno zrele osobe sposobne za

održavanje zdravih društvenih veza s ostalima, dok nedostatak iste može uzorkovati razvoj antisocijalnoga ponašanja.

4.1.1. EMOCIONALNOST/TOPLINA

Emocionalnost se može definirati kao osobina i stanje onoga što je emocionalno, a emocije su niz povezanih reakcija organizma na događaje koji su važni za njegove potrebe, ciljeve ili opstanak (Sveučilišni Savjetovanišni Centar, 2020).

Roditelj mora razumjeti sebe da bi znao vladati svojim emocijama (Longo, 2004). Potrebno je razumjeti da kada se odgaja dijete, nije poželjno ishitreno reagirati na svaki podražaj i zato je vrlo važno prvo poznavati sebe. Ranije je spomenut Rohnerov model roditeljstva koji se osniva na dimenziji roditeljske topline. Zahvaljujući jednostavnoj podjeli, lako su objašnjiva dva moguća pola topline – prihvaćanje i odbijanje. Pod pojmom prihvaćanja, Rohner opisuje dvije vrste znakova:

- **verbalni:** hvaljenje, davanje komplimenata, upućivanje lijepih riječi
- **fizički:** ljubljenje, grljenje, milovanje (Klarin, 2006, str.27)

Nadalje, spominjući drugi pol topline, odbijanje, Rohner dijeli na:

- **neprijateljstvo/agresija:** udaranje, grizenje, grebanje, guranje, povlačenje
- **ravnodušnost/zanemarivanje:** psovanje, upućivanje neprijateljskih i okrutnih riječi, sarkazam, fizička i psihička odsutnost, neobraćanje pozornosti na djetetove potrebe (Klarin, 2006, str. 27)

Svako dijete ima potrebu osjećati se voljeno i prihvaćeno, ponajviše od strane svojih roditelja – njihovih modela ponašanja. Bandurova teorija socijalnog učenja (1960ih godina) objašnjava upravo takvo modeliranje ponašanja. Predstavlja koncept prema kojemu djeca uče promatrajući druge, bez da sami moraju djelovati. Uči se oponašanjem, promatranjem i modeliranjem. Osim toga, svaka nova spoznaja igra ulogu u učenju. Svijest i očekivanja budućih potkrepljenja ili kazni imaju veliki učinak na ponašanje čovjeka (Hale, 2008). Razumijevanje, ljubav, podrška i ohrabrenje u djelima koja napreduju ljudski razvoj, pogotovo od malena, presudni su za dijete. Ne tako malen broj puta su djeca rekla kako ih roditeljska ravnodušnost boli više od fizičkoga udarca. Stoga je roditeljska toplina od iznimne važnosti za kvalitetan odgoj djeteta. Dijete se u prisustvu

roditelja treba osjećati ugodno i kako bi bilo osviješteno da je prihvaćeno. Roditelj koji je svjestan potrebe vlastita djeteta, neće sprežati oko količine ljubavi i topline, već oko zanemarivanja i agresije. Pozitivne emocije će naglasiti, a negativne što više iskorijeniti jer ipak, pozitivno razmišljanje odbacuje negativne emocije. Koliki utjecaj ima roditeljsko prihvaćanje ili odbijanje, prema Klarin (2006), pokazuju sljedeći podaci povezani sa: školskim postignućima, samopoštovanjem, zrelosti, osjećajnom i društvenom kompetentnosti te samopoimanjem. Emocionalno zrelo dijete poima empatiju, samosvjesno je te razvija privrženost ovisno o stupnju osobne socijalne integracije.

4.1.2. KONTROLA/NADZOR

Druga dimenzija roditeljskog odnosa je nadzor i/ili kontrola. Obilježen/a je željom roditelja u upravljanju nad djetetovim životom i kontroliranjem njegova ponašanja koristeći se kaznom, prisilom i deprivacijom (Klarin, 2006). Razlikujemo dvije vrste nadzora:

- **vanjski nadzor ili nadzor ponašanja** – uspostava i definiranje pravila ponašanja i dozvoljenih granica te kontrola i kažnjavanje kršenja istih
- **unutarnji nadzor ili psihološki nadzor** – praćenje djetetovih unutarnjih doživljaja, osjećaja i misli (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 269)

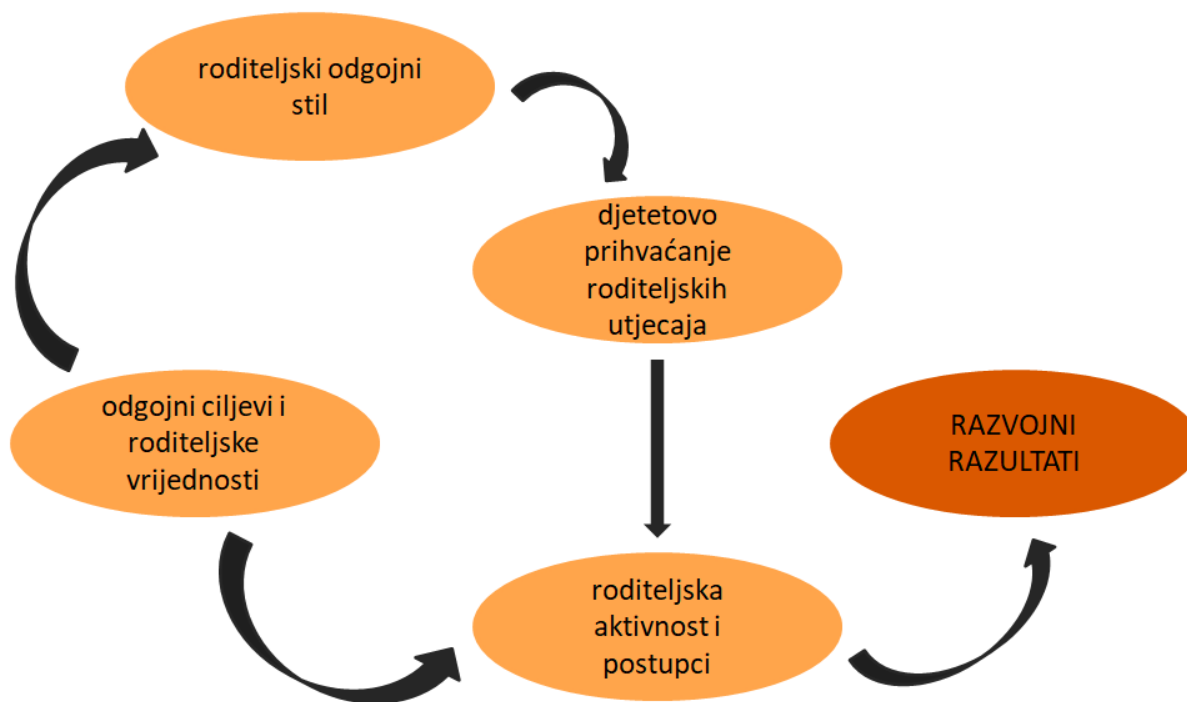
Unutarnja, ili psihološka kontrola, podrazumijeva negativan društveni utjecaj koji nije u skladu s djetetovim emotivnim i društvenim potrebama. Roditelj predstavlja barijeru između djeteta i društva i baš zato je ključno da dozvoli djetetu da slobodno misli kako bi ono samostalno kontroliralo vlastite ekspresije i nezavisno djelovalo u socijalnim interakcijama. Ukoliko je roditelj pretjeran kontrolor, utoliko dijete počinje razvijati osjećaj krivnje, otuđenosti, odbačenosti i nedostatak samopouzdanja, samoefikasnosti, stabilnog identiteta (Barber, 1996, prema Klarin i Đerda, 2013). S druge strane, nadzor ponašanja podrazumijeva roditeljsku ulogu u socijalizaciji djeteta učeći ga pravilima ponašanja ovisno o okruženju u kojem odrastaju.

Iako se za dimenziju topline zna zašto je toliko potrebna i neizbježna kada se govori o odgoju djeteta, za nadzor, odnosno, kontrolu se ne zna točno još jasnoća utjecaja. Shvatljivo je da je nadzor bitan u određenom postotku, ali pitanje je koji je odgovarajući s obzirom na to da su svako dijete i svaki roditelj jedinstveni. Razna očekivanja i zahtjevi djetetu mogu predstavljati ogromni pritisak i shodno tomu može početi iskazivati negativne emocije. Emocije je važno kontrolirati isto kao što

je važno i kontrolirati kontrolu. Kontrola može biti čvrsta ili slaba. Roditelji koji primjenjuju prečvrstu ili preslabu kontrolu, negativno utječu na djetetov razvoj i ponašanje jer djeluju izvan/unutar dječjih sposobnosti shvaćanja. Shodno tomu, prečvrsta kontrola nad djetetom može negativno utjecati na njegovo ponašanje i tako dovesti do smanjene motivacije za postizanjem uspjeha. Suprotno tomu, preblaga kontrola, može prouzročiti kod djeteta agresivno, neodgovorno i neprimjereno ponašanje (Zbodulja, 2014).

5. STILOVI RODITELJSTVA

Obiteljsko funkcioniranje dijeli se na dvije osnovne, međusobno povezane, dimenzije: kohezivnost i prilagodljivost. Obiteljska se kohezivnost odnosi na intenzitet uzajamne emocionalne povezanosti među obiteljskim članovima, dok se obiteljsku prilagodljivost opisuje kao spremnost obitelji u balansiranju između obiteljske uravnoteženosti i promjene (Zbodulja, 2014). Stabilnost postaje sve većim izazovom u suvremenim obiteljima radi raznih izazova s kojima se susreću roditelji, privatno i poslovno. Emocionalnu povezanost među članovima obiteljske zajednice naglašava roditeljsko percipiranje odgoja. Shodno težnji ostvarenja zamišljenih ciljeva i vrijednosti, roditelj određuje odgojni stil te tako utječe i na konkretne aktivnosti i postupke s obzirom na djetetove potrebe. Istovremeno se, roditeljski odgojni stil, odražava na djetetovo prihvaćanje roditeljskoga značaja i spremnost da bude socijalizirano te na to kako dijete prihvaća roditeljske aktivnosti i postupke (Slika 3). Iz navedenoga proizlazi da je roditeljski odgojni stil, u suštini, ozračje u koje potiče dijete na percipiranje, interpretaciju i prihvaćanje roditeljskih postupaka (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Slika 3. Kontekstualni model roditeljskih odgojnih utjecaja (Čudina-Obradović i Obradović, 2006, str. 267)

Roditelji žele postići zamišljene odgojne ciljeve i vrijednosti koje oni smatraju općima. Upravo ti ciljevi proizlaze iz roditeljske funkcije koja uvelike ovisi o pozadini djetinjstva koje je i sam roditelj doživjeo, ali i kulturnim i društvenim kontekstom okruženja u kojem se nalaze (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Ponekad roditelji podjednako žele istaknuti oprečne vrijednosti kod djece kao što su, primjerice, poslušnost i samostalnost. Poslušnost bi predstavljala djetetovo prihvaćanje roditeljskog utjecaja i više je vezano uz tradicionalan odgojni pristup. Samostalnost, pak, je odlična suvremena odlika karakteru svakoga pojedinca jer ga uči da stalne promjene iziskuju neprestano pronalaženje rješenja što vodi kompleksnijem razmišljanju i oslanjanju na samog sebe.

Roditelji, prvenstveno, s obzirom na kulturu društva u kojem žive, ali i stilom odgoja kojim su i sami odgajani, najčešće kod djece žele potaknuti: poslušnost, pristojnost, poštovanje drugih, samostalnost, toleranciju, odlučnost, maštu i nesebičnost (Chen i Kaspar, 2004, Hobljaj i Črpić, 2000, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Upravo ti roditeljski ciljevi uvjetuju roditeljske aktivnosti i postupke. Hoće li to biti odlazak u kazalište, posjet muzeju, učenje novoga jezika, pomaganje nemoćnima, sadnja biljaka, briga o starijima, rješavanje mozgalica – sve to ovisi o roditelju koji je privržen određenom cilju koji želi postići.

U područjima psihologije i psihijatrije nemoguće je ne ćuti za dva imena – Burrhus Frederic Skinner i William Glasser (Lynch, 2016). Psiholog Skinner najpoznatiji je prema teoriji operantnoga uvjetovanja (učenje na posljedicama) čija je bit poželjno ponašanje nagraditi, a nepoželjno kazniti. Ponavljanjem nagrađivanja povećava se vjerojatnost njegova pojavljivanja, a ponavljanjem kažnjavanja smanjuje se nepoželjno ponašanje. Postoji vjerojatnost da njegova teorija odoljeva principu red, rad, disciplina. Ima roditelja koji uistinu odgoj temelje na disciplini kao izvanjskoj kontroli koja je kratkog trajanja i učinka (Longo, 2016), ali to dovodi do velikoga jaza u dijadi roditelj – dijete. Ipak, tradicionalnom odgoju, kao što bi bio autoritarni odgojni stil o kojemu će se kasnije detaljnije pisati, to je najizraženije obilježje. Ovisno o intenzitetu jedne dimenzije odgoja, kontroli, u odnosu na drugu, toplinu. Svakako i danas ima roditelja koji biraju takav odgojni stil, ali to se uvelike odražava na djecu što je i vidljivo u njihovom ponašanju i percepciji okoline.

Glasserova teorija je suprotnost Skinnerovoj. On se zalaže za teoriju izbora naglašavajući kako nijedno biće ne voli da ga se kontrolira. Štoviše, smatra da ako se nekoga prisiljava na bilo što, ta će se osoba više opirati. To bi značilo da, ako je pojedinac potican pozitivnim unutarnjim instinktom, znat će procijeniti odgovornost svojega ponašanja i tako lakše pronaći smjer i rezultat ka zadovoljenju svojih vrijednosti i potreba (Longo, 2016). Glasserova teorija podupire važnost potencijala skrbnih navika. Navodi ih kao zamjenu za ubojite navike (kritiziranje, okrivljavanje, žaljenje, prigovaranje, prijatnje, kažnjavanje i potkupljivanje). Navike su ponašanja kojima se koristimo u nesigurnostima. Naš izbor, ali podrazumijeva da se prema našoj želji mijenja tuđe ponašanje. Prema teoriji izbora svako ponašanje je cjelokupno. Sazdano je od četiriju komponenata, od kojih prve dvije utječu na druge dvije. Prve dvije komponente su aktivnost i mišljenje i njima upravljamo posredno. Osjećanje i fiziologija su ostale dvije komponente koje su uvijek rezultat onoga što činimo ili mislimo, birajući aktivnost i način razmišljanja. Ljudsko se ponašanje uvijek sastoji od četiriju navedenih komponenata, u različitim razmjerima, pa ih je Glasser (2000) definirao kao cjelopukno ponašanje. Kao što je Skinnerova teorija poveziva s kontrolirajućim stilom odgoja, Glasserova može biti s jedinstvenom optimizirajućom raspodjelom dimenzija odgoja (autoritativni stil o kojemu će se detaljnije pisati nešto kasnije). Izneseno može skrenuti pozornost da su te komponente u razmjeru sa dvije dimenzije odgoja – toplinom i kontrolom – čiji odnosi intenziteta tvore četiri roditeljska odgojna stila.

Brajša-Žganec (2003) ističe da se dimenzije topline (emocionalnosti) proteže od hladnoće i odbijanja djeteta ka toplini i prihvaćanju djeteta. Nadalje, navodi da se dimenzija kontrole

(nadzora) proteže od slabe roditeljske kontrole nad dječjim ponašanjem ka čvrstoj. Upravo taj raspon dimenzija dovodi do zaključka o postojanju četiri moguća roditeljska odgojna stila:

- emocionalna hladnoća + čvrsta kontrola = **AUTORITARNI ODGOJNI STIL**
- emocionalna hladnoća + slaba kontrola = **ZANEMARUJUĆI/INDIFERENTNI ODGOJNI STIL**
- emocionalna toplina + čvrsta kontrola = **AUTORITATIVNI ODGOJNI STIL**
- emocionalna toplina + slaba kontrola = **POPUSTLJIVI/PERMISIVNI ODGOJNI STIL**

5.1. AUTORITARNI ODGOJNI STIL

Emocionalna hladnoća i čvrsta kontrola odlike su autoritarnog ili autokratskog odgojnog stila. Najistaknutija odlika autoritarnog odgojnog stila je aktivan otpor prema djetetu, ali ne zbog toga što je roditelj emotivno nedostupan, već iz razloga što se roditelj odupire preuzimanju središnjih roditeljskih funkcija. Funkcije obuhvaćaju realistično opažanje djeteta, sposobnost prihvaćanja odgovornosti za prepoznavanje djetetovih potreba, sposobnost uključivanja u pozitivnu interakciju s djetetom, empatiziranja, davanja prednosti zadovoljenju djetetovih primarnih potreba i obuzdavanje frustracije pred djetetom (Lipanović i Jukić, 2012, prema Pintar, 2018). Kada se spominju djetetove primarne potrebe, misli se na osnovne potrebe, a to su: sloboda, moć, zabava, ljubav ili pripadanje i stvaralaštvo. Kako navodi Stevanović (2000) u svom djelu, slobodu predstavlja mogućnost izbora, moć predstavlja stanje pojedinca da izrazi osobnu kompetenciju uspjeha u odnosu na ostale, ljubav označuje interakcijsku i intraakcijsku komunikaciju (prijateljstvo, pripradanje, uključenost, brižnost, pažnja, pomoć, razumijevanje i dr), zabava podrazumijeva druženje, radost i smijeh, a stvaralaštvo ističe pojedinca prema vrsti, ekstenzitetu i intenzitetu stvaranja.

Autoritarni odgojni stil u samoj srži naziva navodi na pomisao o autoritetu, odnosno, pojedincu koji je često sklon cinizmu, grubosti i hladnoći. Roditelj koji odgaja dijete koristeći se takvim stilom odgoja, očekuje poslušnost i nikako sumnju u ispravnost njegove riječi. U takvom su okruženju često prisutni osjećaji straha, nepovjerenja i neiskrenosti (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Takvi roditelji kao partneri nisu u dobrom odnosu jer zapravo nisu sigurni u to mogu li se osloniti na drugu osobu. Kada bi se govorilo o njihovom obliku bračne ljubavi, prema 27 oblika koje je naveo Brajša (1997, prema Klarin, 2006) u svojoj knjizi „Umijeće bračnog života“, mogla bi se opisati na sljedeći način: netolerantna, zavaravajuća, zavidna, paranoidna,

sumnjičava, fatalistička. Nijedan od navedenih epiteta nije poželjan ni u kakvom odnosu, a kamoli u odnosu dvoje pojedinaca koji surađuju kako bi odgojili svoje potomke. Baš zato, može se izjaviti da suradnja partnera nije samo za dobrobit obje strane, nego i suradnja za dobrobit čovječanstva (Adler, 1989, prema Stevanović, 2000). Dijete promatranjem, oponašanjem ili modeliranjem, prema Bandurovoj teoriji socijalnog učenja, razlučuje odnos roditelja. Hoće li kritički promišljati o prirodi odnosa – prihvatiti ga kao primjeren model ponašanja ili ga, pak, odbaciti kao ponižavajući, ovisi o dječjoj percepciji najprihvatljivije opcije.

Autoritaran roditelj strog je i rigidan. Nameće kruta i nefleksibilna pravila koja obavezuju slijepo (pokorno) poštovanje te svako nepoštivanje pravila ili naredbe izravno znači kaznu. Kazna može biti verbalna (psovanje) ili fizička (batine). Problem je što su traženi zahtjevi za djecu preveliki, a roditelje nije briga dok god ih se sluša (Jadon i Tripathi, 2017). Bitne su dominacija i nadmoć sa svrhom discipliniranja. Roditelji ovog roditeljskog stila najčešće se koriste izrazima: „Učinit ćeš to jer ja to tako kažem“ ili „Ja sam roditelj, a ne ti“ (Kopko 2007, prema Zbodulja, 2014). Pristup koji djeci daje do znanja da moraju napraviti nešto jer im je rečeno, bez dodatnog objašnjenja, oblikuje karakterne probleme tako da kad narastu imaju veću vjerojatnost nad društvenim jazom. Djeca, koju odgajaju autoritarni roditelji, su: neraspoložena i naizgled nesretna, lako se iznerviraju, relativno su besciljni (Joseph i John, 2008), nezreli su, tjeskobni, nemaju visok prag tolerancije, povučeni, češće imaju problema sa zloupotrebom droge i ostalih opojnih sredstava (Talib, Mohamad i Mamat, 2011). Moguće je i da se obrne situacija pa dijete bude jako mirno, tiho, poslušno i samozatajno u kući, ali izvan kuće bude problematičan i maltretira drugu djecu kvareći igru i druženje. Na žalost veća je i vjerojatnost da će dijete, odgajano takvim stilom, tražiti izlike za biti izvan kuće što duže vremena ili da pronađe način kako pobjeći od kuće u potrazi za sigurnijim utočištem koje će ga prihvatiti.

5.2. ZANEMARUJUĆI ODGOJNI STIL

Podjednako kao što je između autoritarnog i autoritativnog odgojnog stila ponekad granica nejasna, isto se može navesti i za zanemarujući i popustljivi odgojni stil roditeljstva. Iako su autoritarni i zanemarujući stilovi prožeti emocionalnom hladnoćom, dok su autoritativni i popustljivi vezaniji uz emocionalnu toplinu, dimenzija kontrole je ta koja razjašnjava granicu ponekad. Prema jednom od najpoznatijih istraživanja roditeljskih stilova, Baumrindovo istraživanje 1957. godine, razlikovalo se tri roditeljska stila: autoritarni, popustljivi i autoritativni. Maccoby i Martin 1983. godine transformiraju tipologiju kategorizirajući roditeljski dogojni stil prema razini zahtjevnosti

(nadzor, kontrola) i odaziva (toplina, prihvaćanje, uključenost). Baš njihova podjela je, ona svima najpoznatija, na četiri roditeljska odgojna stila (Talib, Mohamad i Mamat, 2011). Za zanemarujući (ravnodušni, indiferentni) odgojni stil vežu se karakteristike emocionalne hladnoće i slabe kontrole. Ako roditelj nema naviku skrbiti o potrebama i željama djeteta, zakida dijete za uzor i smjernice u životu. Takav roditelj nije zahtjevan, nema očekivanja spram djeteta, niti prati niti podržava interese djeteta. Djetetov uspjeh i neuspjeh roditelji su posve jednaki, zanemarivi. Zanemarujući roditelj brine samo o sebi i zaokupljen je svojim problemima tako da zapravo ni nema odgoja. Najpristunija odlika zanemarujućeg roditeljskog stila je odsutnost izvršavanja roditeljskih obaveza što je vrlo jasan pokazatelj sveobuhvatnog pasivnog otpora spram djeteta (Pintar, 2018).

Može se reći da roditelj ili emocionalno odbacuje dijete ili nema vremena ni snage za brigu (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Roditelj koji je tako nemaran, smatra se neuključenim u proces odgoja, emotivno odsutan, ponekad čak i fizički. Djeci iz ovakvih obitelji nedostaje akademska i socijalna kompetencija, a ponekad radi manjkavosti pati i njihov psihosocijalni razvoj (Jadon i Tripathi, 2017). Problemi u ponašanju znaju se pojavljivati već oko treće godine života; agresija i izljevi bijesa kao najčešće posljedice (Sigelman, 1999, prema Joseph i John, 2008). Klarin (2006), Čudina-Obradović i Obradović (2006) ističu da kada se nad djetetom ne vrši nikakav nadzor ili kontrola, ne vodi se računa gdje je dijete, kada će se vratiti kući ili s kim se druži, dijete nema mogućnost regulacije emocija pa sve više upotrebljava antisocijalne obrasce ponašanja (zahtjevna i neposlušna). Prebacivanje odgovornosti na društvo oko sebe ili institucije (bake, djedovi, učitelji, vrtić, škola) kako bi izbjegli raspitivanje o djetetvom željama, načinu razmišljanja i emocijama koje ga prožimaju, pojedinca predočuje nepouzdanim (Jurčević Lozančić, 2011).

Zanemarujući odgojni stil se na neki način niti ne može nazvati odgojnim stilom jer upravo izostaje komponenta odgoja spram djeteta. Dijete odgaja samo sebe uz takve roditelje. Svakodnevne situacije koje bi trebale biti obogaćene zajedničkim provođenjem vremena, stvaranjem uspomena, učenjem jedni o drugima, zakinute su za bilo koji oblik komunikacije općenito. Roditelj koji smatra da se treba osjećati raspoloženo i energično za provoditi vrijeme sa vlastitom djecom nije roditelj koji je spreman preuzeti odgovornost svoje nove uloge (Berk, 2015). Depresivnost, odsutnost, zanemarivost, nezainteresiranost – sve dovodi do većih problema u odrastanju djeteta. Djeca nemaju uzor modela kojega će promatrati ili oponašati pa se emocionalno skrivaju i povlače u sebe

(Maras, Tominac i Surać, 2012). Na žalost strmoglavo raste brojka zanemarivih roditelja u suvremeno doba što muči brojne istraživačelje i institucije.

5.3. AUTORITATIVNI ODGOJNI STIL

„Djeca se ne moraju slagati s našim granicama niti ih u potpunosti razumjeti. Imaju pravo na racionalno i s poštovanjem dano objašnjenje za svaku roditeljsku odluku koja se donosi u njihovoj okolini, a zatim se trebaju suočiti s roditeljem koji potpuno prihvaća kako nisu zadovoljni i čak razumije koliko ih to čini ljutima i frustriranim (Nathan, 2021, str. 251)“. U ovom citatu Einat Nathan ističe koliko je bitna ta uravnoteženost između topline i kontrole. U posljednje vrijeme gubi se uloga roditelja kao odgajatelja i pojedinci ju zamjenjuju za ulogu prijatelja. Ono što je djetetu potrebno je uzor dobrom ponašanju kako bi se i sami ostvarili u više aspekata života. Djeca čiji roditelji otvoreno pokazuju ljubav, pružaju potporu i potiču dijete s dodatkom zreloga ograničenja, teže pozitivnijoj slici o sebi, razvijenijih su socijalnih vještina i većih sposobnosti kontroliranja emocija (Klarin, 2006). Emocionalna toplina i čvrsta kontrola karakteristike su autoritativnog odgojnog stila roditeljstva. Ovakav roditeljski odgojni stil doprinosi razvoju i prihvaćanju djeteta. Autoritativni roditelji nastoje svim situacijama pristupiti staloženo, razumno, suosjećajno i tako izbjeci donošenje nepravednih i nedosljednih odluka. Autoritativni roditelji ne posramljuju svoju djecu, ne izruguju im se i ne obeshrabruju ih (Reischer, 2018). Svaka akcija traži reakciju pa tako i svaki uzrok ima svoju posljedicu. Želi li roditelj pružiti svom djetetu ono što misli da je najbolje, onda to treba potkrijepiti svojim ponašanjem. Upravo iz razloga što njihove odluke utječu na djetetov rast i razvoj. Ako dijete ima psihofizičke i emocionalne predispozicije koje se ne libe uhvatiti za izazov, onda je roditeljska dužnost dati sve od sebe kako bi mu omogućilo (ne pojednostaviti) tu priliku. Biti samopouzdan u današnje vrijeme nije lako, pogotovo djeci s obzirom na medijske sadržaje kojima se svakodnevno susreću. Biti sposoban regulirati vlastito ponašanje, biti emocionalno prilagođen, zadovoljan i društveno odgovoran (Brajša-Žganec, 2003) su karakteristike koje su vrlo rijetke među mladeži danas. Kompetentan roditelj, kako je navela Ljubetić (2007, 2012) uči čineći. Nije ga strah uhvatiti se u koštac sa problemima, pokazuje fleksibilnost i otvoren je za učenje i razumijevanje odgoja djeteta.

Baumrind (Jadon i Tripathi, 2017) autoritativni odgojni stil identificira kao „baš pravi“ stil gdje je koncentracija usmjerena pozitivnom potkrepljenju i istraživanju djetetovih skrivenih mogućnosti i sposobnosti, dok su kazne vrlo rijetke i to s ciljem ne ponavljanja (shvaćanje lošeg učinka na njih same). Djeci je dopušteno slobodno istraživati svijet uz određena ograničenja njihovih radnji.

Naziva ga još i najučinkovitijim stilom zbog uske povezanosti sa školskim uspjehom djeteta. Sreća, prisutnost, tolerancija, zainteresiranost – sve suprotno zanemarivom (indiferentnom) odgojnom stilu. Toplina, ljubav, razumijevanje, brižnost, potpora – emocije i ponašanja koja se potiču kod djeteta autoritativnim odgojem. Baš ovakvi roditelji imaju razvijene metaemocije što bi, laički prevedeno, značilo imati osjećaje o osjećajima. Već od 1996. godine, konstrukt pojma metaemocije Gottman, Katz i Hooven (Cakić, 2015) objašnjavaju kao osjećaje i misli roditelja o svojim emocijama i emocijama njihove djece te njihovim reakcijama na djetetove emocije i razmišljanja o tim reakcijama. Gledajući to kroz uloge roditelja; to bi bila majka koja podržava djetetovu samostalnost (skupina majki prema Pernar, 2010) i suvremeni otac (kategorija očinstva prema Castelain-Meunier, 2002) jer upravo takvu okolinu čine podržavajući roditelji.

5.4. POPUSTLJIVI ODGOJNI STIL

Uz ranije navedeni zanemarujući stil, popustljivi stil također je jedan od roditeljskih odgojnih stilova koji prevladava u postmodernom društvu. Oba odgojna stila imaju odliku slabe kontrole, samo što je umjesto emocionalne hladnoće kao kod zanemarivog, emocionalna toplina druga odlika popustljivog odgoja. Ranije u tekstu navedeno je kako se gubi značaj uloge roditelja i djeteta te se polako izjednačuju. To je najvidljivije kod popustljivog odgojnog stila gdje je dijete postavljeno u viši položaj spram roditelja i to od strane roditelja (Kimer, 2018). Na tu činjenicu nadovezuju se Shaw i Wood (2009, str. 83) ističući tri prevladavajuće roditeljske osobine čija su djeca izvan kontrole:

- sumnjičavost u vlastita uvjerenja i postupke
- nedosljednost pri donošenju odluka
- roditeljska krivnja

Roditeljima kojima u djetinjstvu nije pružen primjeren odgoj nemaju uvid u to što je ispravno jer nisu imali važeće uzore pa sumnjaju u sebe u ulozi roditelja/odgajatelja. Upravo to vodi ka nedosljednom ponašanju pri donošenju odluka, postavljanju zahtjeva i ograničenja spram djeteta. Ne znaju kako će dijete reagirati, a to je ono što im je najbitnije umjesto toga da djetetu omoguće zdrav rast i razvoj. Ako dođe do situacije da se dijete naljuti na njihovo ponašanje, osjećaju krivnju i u želji da taj osjećaj što prije nestane, popuštaju djetetu shodno njegovim željama. Baš je to jedna vrlo istaknuta karakteristika kao posljedica popustljivog odgoja – da su roditelji prilagodljiviji

djetetovim zahtjevima, nego li je dijete sklono izvršavanju onoj maloj količini ograničenja koje roditelji zahtijevaju od njega (Honore, 2009).

Ne pružanje jasne i stroge strukture, fleksibilnost u postavljanju i ispunjenju zahtjeva (Klarin, 2006), prepuštanje djetetu nadzor nad vlastitim životom, emocionalna nepovezanost s djetetom uslijed premalo posvećenog vremena i pažnje, prihvaćanje drugih ljudi kao skrbnika vlastitom djetetu i nedostatak izravne, iskrene i spontane komunikacije sa svrhom izgradnje što „kvalitetnijega“ odnosa s djetetom (Shaw i Wood, 2009) – upravo to sve dovodi do povećanog postotka osjećaja od kojih roditelji popustljivog odgojnog stila sprežu, a to su nelagoda i krivnja. Reischer (2018) napominje da ako dođe do nelagode, da se ne izbjegava jer će onda dijete smisliti rješenje tom problemu. Umjesto odupiranja, roditelj treba razgovorom djetetu dati podršku istovremeno uvježbavajući vještinu suočavanja radi budućeg odsustva osjećaja krivnje u sličnim situacijama.

Kod djeteta se takvim stilom ponašanja može izazvati suprotna reakcija od željene, a to je osjećaj odbačenosti. Roditelj može biti uvjeren da čini najbolje, a zapravo od silne ambicije da s djetetom ima prijateljski odnos ga odbacuje. Tako dolazi do posljedica dječjega ponašanja kao što su: nezrelost, impulzivnost, agresivnost, nediscipliniranost. Brojna djeca popustljivog odgoja imaju problema s prihvaćanjem/preuzimanjem odgovornosti (Joseph i John, 2008), često impluzivno reagiraju te radi visoke razine samopoštovanja nemaju kontrolu nad svojim ponašanjem (Jadon i Tripathi, 2017) što povećava vjerojatnost zloupotrebe opojnih sredstava u adolescenciji. Praktički, roditelji popustljivim odgojem djeci usađuju osjećaj koji se naziva i sindromom „prvog djeteta“, a to je samoorijentiranost i egocentrizam.

6. PREZAŠTITNIČKI STIL RODITELJSTVA – HIPERRODITELJSTVO

Pojam hiper upotrebljuje se kada se želi naglasiti da je nešto iznad ili više od normalne vrijednosti (Cambridge Dictionary)³, primjerice: hiperaktivan (previše aktivan) ili hipersenzibilan (preosjetljiv). U većini slučajeva značenja navedenih riječi smatraju se negativnima, karakteristikama „slabijih“, nezrelih ili neposlušnih. Upravo radi toga valjalo bi zaključiti da ni pojam hiperroditelj ne označuje pojedinca s pozitivnim karakteristikama.

Suvremeni roditelj nosi teško breme na leđima kako bi bio u koraku sa svakodnevnim promjenama u životu. Postoji mogućnost da je upravo taj stres oko tolike količine izazova oko njih, roditelje

³ <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hyper>

nagnalo na hiperponašanje. Pretjerano planirane obitelji evoluirale su iz uvjerenja da je u svakom roditelju moć čija je obaveza djetetu pružiti savršeno djetinjstvo, što god to značilo (Priyadharsini, 2017). Postoji nekoliko uzroka takvom roditeljskom ponašanju, a većina je potaknuta sadržajem koji se promiče u medijima – bogatstvo, slava, fizička ljepota (Honore, 2009) i društveni status (Priyadharsini, 2017). Sve to dovodi do tjeskobnog, znatiželjnog, posesivnog i prezaštitničkog ponašanja. Upravo zato se hiperroditeljstvo može okarakterizirati kao prezaštitničko roditeljstvo. Toliko se proširila ta „zaraza“ među roditeljima, da njihovo dijete bude najbolje u bilo kojem životnom aspektu, da roditeljstvo postaje kompetitivnim sportom (Rosenfeld i Wise, 2001).

Svjesni da svojim ponašanjem negativno utječu na svoj odnos s djetetom, i dalje se ne mogu oduprijeti porivu da pretjerano planiraju život svom djetetu bez mogućnosti izražavanja vlastitih (djetetovih) želja i ciljeva. Mjerilom roditeljskog postignuća postaje nadareno dijete, a upravo svojim ponašanjem roditelji djecu uskraćuju za iskustva i oduzimaju im slobodu da budu samosvojni (Honore, 2009) da nisu ni svjesni da tako prave protuučinak te tako odgajaju bojažljivu i nesnalazljivu djecu. Time se i dolazi do glavnog paradoksa modernog djetinjstva; mnogi brinu o njihovom rasporedu, potiču ih i štite, ali kad dođe do trenutka uspostave discipline, pritisak mogućeg osjećaja krivnje pokoleba odupiranje bilo kakvom hiru ili želji (Honore, 2009). Djetetu treba dopustiti da iskusi i osjeti dosadu, razočarenje, tugu, bijes, krivnju, stres, neugodnost, frustraciju, gađenje, sramotu – sve emocije koje se smatraju negativnima. Ne bi se trebale emocije tako dijeliti jer je velika povlastica biti obogaćen svakom emocijom jer te uči kako se nositi s tim unutarnjim osjećajem, kako se ponašati i kako ga izbjeći u budućnosti ako osjećaj nije poželjan.

Djecu se ne može odgajati principom Pavlovljevog klasičnog uvjetovanja jer to uzrokuje dječju pasivnost. Na žalost postoje roditelji koje djecu tako tretiraju i nagrađuju svoje dijete jer je obavilo nešto što se od njega i očekivalo. Primjerice, dijete je bilo bolesno nekoliko dana pa nije išlo u školu, nego je moralo biti u kući. Kad je došlo vrijeme za vratiti se ponovno u školu, majka ga je prvo odvela u prodavaonicu igračaka i kupila mu što god poželi jer je bio dobar i ležao u kući za vrijeme trajanja bolesti. Takvo roditeljsko ponašanje može prouzročiti negativne posljedice na djetetov život. Ako roditelj svoje dijete gleda kao savršeno biće, oduzima si veliku ulogu u odgoju jer time djetetu stvara privid da je društvo oko njega problematično ako ga ne prihvaća u potpunosti onakvim kakvo je. To dovodi u problem i samog roditelja, kao odgajatelja, koji sam sebe ograničuje u svojoj ulozi. Od iznimne je važnosti prepustiti odgoj roditelju, kako bi postavio važeće granice i kako bi „usadio“ znanje da dijete odrastanjem postaje sve više kompetentnim za samostalno odlučivanje i življenje (Suić, 1982).

Svjesni da svako djetinjstvo nije jednako i da se iz generacije u generaciju dešavaju očigledne promjene, jedno ipak ostaje isto – svako dijete ima pravo na djetinjstvo. Pravo na pogreške, uspone i padove, sve sa svrhom oblikovanja karaktera. Ne treba dijete u 21. stoljeću odgajati u prividnom zatočeništvu iz straha da mu se nešto ne bi dogodilo. Strah ne smije prevladati jer postoji mogućnost da će dijete patiti od depresije, samoozljeđivanja i poremećaja prehrane, (Honore, 2009) što je postalo problemom 21. stoljeća. Može se uočiti da što više roditelji kruže oko svog djeteta (helikopter-roditelj), to je djetetova budućnost sve maglovitija. Dijete nije projekt koji ima datum isporuke. Djetetu je potrebna nježnost, ljubav, briga, podrška i zajedništvo. Više utjecaja ima zajedničko provođenje slobodnoga vremena radeći što god, negoli tjeranje djeteta na mnoštvo izvanškolskih aktivnosti za koja ni sama nisu zainteresirana. Na kraju dana, bezuvjetna ljubav je upravo ono što je djetetu potrebno da bi istinski uspjelo u životu (Rosenfeld i Wise, 2001).

7. ISTRAŽIVANJE

7.1. CILJ I PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Provedenim kvantitativnim istraživanjem ispitivali su se stilovi kojima se roditelji koriste u odgoju vlastitog djeteta/vlastite djece. Problemom istraživanja smatra se roditeljska percepcija koja utječe na subjektivnu prosudbu vlastitih ponašanja u odgoju, a koje upućuju na određeni roditeljski odgojni stil.

Cilj istraživanja je utvrditi samoprocjenu roditeljskih stilova, roditelja čija su djeca u dobi od 6 do 12 godina. Navedeni se cilj utvrđivao s obzirom na sljedeće varijable: spol, dob, status zaposlenja, broj djece te razinu obrazovanja.

7.2. HIPOTEZE, ZADATCI I VARIJABLE ISTRAŽIVANJA

7.2.1. HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Glava hipoteza istraživanja je:

H₀ – Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na spol i razinu obrazovanja te broj djece u obitelji.

H1 - Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na spol roditelja.

H2 - Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na razinu obrazovanja roditelja.

H3 - Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na broj djece u obitelji.

7.2.2. ZADATAK ISTRAŽIVANJA

Zadatak je istraživanja utvrditi razlikuju li se samoprocjene roditelja u odgovorima o odgojnom stilu s obzirom na spol i razinu obrazovanja roditelja te broj djece u obitelji.

7.2.3. VARIJABLE ISTRAŽIVANJA

U istraživanju postoje dvije vrste varijabla: nezavisne i zavisne. Nezavisne varijable su: dob, spol, status zaposlenja, broj djece te razina obrazovanja.

Zavisna varijabla je roditeljski odgojni stil.

7.3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

7.3.1. INSTRUMENT ISTRAŽIVANJA

Upitnik sastavljen za potrebe ovoga diplomskog rada sastoji se od dvaju dijelova: općih podataka te skale roditeljskoga odgojnog stila. Prvi je dio sadržavao 5 pitanja koja su uključivala informacije o dobi, spolu, statusu zaposlenja, broju djece i razini obrazovanja roditelja. Drugi se dio upitnika, 22 pitanja, odnosio na samoprocjenu roditeljskog stila. Ispitanici su odgovarali na Likertovoj skali brojevima od 1 do 5, pri čemu je broj 1 označavao tvrdnju *Nikad*, a broj 5 *Uvijek*. Pitanja su preuzeta iz diplomskog rada Željke Kraine (2019) i zatim dijelom preoblikovana kako bi što bolje odgovarala upitniku za potrebe ovoga diplomskog rada.

7.3.2. UZORAK I POSTUPAK ISTRAŽIVANJA

Ovo empirijsko istraživanje provedeno je na 300 ispitanika (samo jedan ispitanik nije važeće odgovorio na pitanje o spolu) pomoću online upitnika. Uzorak ispitanika čine roditelji čija su djeca u rasponu od 6 do 12 godina. S obzirom na to da je upitnik bio online, bio je prosljeđen preko WhatsApp-a poznanicima koji spadaju u kategoriju uzorka koji su zatim slali dalje svojim poznanicima, pazeći na vjerodostojnost uzorka, i tako su se prikupila 72 riješena upitnika. Iz potrebe za što većim uzorkom, uslijedilo je objavljivanje upitnika u dvjema Facebook grupama: 45 minuta i Školska zbornica. Unutar samo par dana, brojka je porasla na 300 riješenih online upitnika i tada se onemogućilo ispunjavanje istog.

Istraživanje je provedeno u razdoblju od 4. travnja 2023. do 15. travnja 2023, a samo ispunjavanje upitnika trajalo je 20 minuta. Prije rješavanja upitnika, ispitanicima su bili objašnjeni svrha i cilj istraživanja te način rješavanja. Cilj ovog kvantitativnog istraživanja bio je utvrditi samoprocjenu roditeljskih stilova, roditelja čija su djeca u dobi od 6 do 12 godina, odnosno, ispitati zastupljenost suvremenog roditeljskog stila. Deskriptivnom analizom utvrđeno je da je sudjelovalo 299 ispitanika među kojima je bilo 262 žene (87,3 %), a 37 muškaraca (12,3 %). Iz analize je izostavljen jedan ispitanik koji je na pitanje o spolu odgovorio kategorijom koja se ne može svrstati u niti jednu od ponuđenih kategorija (0,3 %). Prema razini obrazovanja, 11 % ispitanika završilo je magisterij ili doktorat, 62 % ispitanika završilo je fakultet, 6,3 % završilo je višu školu, 20,3 % završilo je srednju školu, a 0,3 % ima završenu osnovnu školu. Prema broju djece u obitelji, 26,3 % je imalo jedno dijete, 45,7 % je imalo dvoje djece, a preostalih 28 % imalo je troje ili više djece.

7.4. ANALIZA I INTERPRETACIJA PODATAKA

7.4.1. DESKRIPTIVNA ANALIZA

Analizirani su odgovori ukupno 299 ispitanika. Iz analize je izostavljen jedan ispitanik koji je na pitanje o spolu odgovorio kategorijom koja se ne može svrstati u niti jednu od ponuđenih kategorija. Podatci su prvo analizirani statističkim testovima koji provjeravaju normalnost distribucije. Korišteni su Kolmogorov-Smirnov i Shapiro-Wilk test. Ovi testovi polaze od nulte hipoteze prema kojoj je distribucija podataka normalna. U slučaju vrijednosti empirijske značajnosti $p < 0,05$, nulta hipoteza se odbacuje te se smatra da podatci ne prate normalnu distribuciju. Rezultati deskriptivne analize i testova normalnosti distribucije prikazani su u tablici 1.

Tablica 1. Deskriptivna analiza za kategorije procjene roditeljskih stilova.

Roditeljski Stil	Prosječna vrijednost	Standardna devijacija	Medijan	Minimum	Maksimum	Kolmogorov-Smirnov (p)	Shapiro-Wilk (p)
Ukupno (n=299)	2,61	,357	2,591	1,82	4,00	,000	,000
Autoritativni	3,97	,544	4,000	2,33	5,00	,000	,000
Autoritarni	2,48	,702	2,400	1,00	4,80	,000	,000
Zanemarivi	2,21	,746	2,200	1,00	4,60	,000	,000
Popustljivi	2,45	,451	2,444	1,78	4,56	,000	,000

S obzirom na to da su za sve kategorije procjene roditeljskih stilova empirijske vrijednosti značajnosti dobivene testovima normalnosti distribucije bile $p < 0,05$ (sve su iznosile $p < 0,001$), zaključeno je da se radi o podacima koji ne prate normalnu Gaussovu raspodjelu. Zbog navedenog, u postupku testiranja hipoteza, korišteni su neparametrijski testovi. Za testiranje hipoteze H1 korišten je Mann-Whitney U test jer su uspoređivane numeričke varijable između dvije skupine (očevi i majke). Za testiranje hipoteza H2 i H3 korišten je Kruskal-Wallis test jer su uspoređivane numeričke varijable između više skupina (za H2 skupine su razine obrazovanja roditelja, a za H3 broj djece u obitelji). Razina statističke značajnosti je za sve rezultate dobivene u ovom istraživanju postavljena na $p < 0,05$.

7.4.2. FAKTORSKA ANALIZA

Tablica 2. Faktorska analiza skale samoprocjene roditeljskog stila nakon varimaks rotacije faktora

		1	2	3	4	Cronbachov Alpha
Faktor 1. Popustljivi roditeljski stil						,599
06.	U našem kućanstvu odluke se donose zajednički.	-,341		-,207		
07.	U odgoju postavljam granice i dosljedno ih se držim.	-,469	-,336			
10.	Moje dijete odlučuje kada će ići spavati.	,567				
14.	Kad dijete odbija poslušati, podmićujem ga nagradama.	,648				
15.	Svom djetetu dopuštam korištenje mobitelom kad god ono poželi.	,586				
18.	Izbjegavam sukobe s djetetom iz straha da će nam to narušiti odnos.	,698				

21.	Ako dijete ne želi jesti što skuham, dajem mu što hoće samo da ne ostane gladno.	,676		
Faktor 2. Autoritaran roditeljski stil				,731
11.	Moja dosljednost ovisi o mom raspoloženju (stres, umor...)	,439	,465	
19.	Kad me dijete naljuti, vičem kako bi me poslušalo.		,794	
20.	Prijetim kažnjavanjem češće negoli ga ostvarujem	,208	,661	
24.	Kad se dijete neprihvatljivo ponaša, koristim se fizičkim kažnjavanjem rukom ili nekim drugim objektom.		,616	-,371
26.	Grdim i kritiziram da moje dijete bude bolje.		,697	
Faktor 3. Zanemariv roditeljski stil				,539
08.	Nikad ne volim govoriti svom djetetu kamo idem ili zašto kasnim.		,723	
09.	Budući da sam jako zauzet svojim kućanskim poslom, imam manje vremena baviti se djetetovim učenjem.	,364	,393	,289
12.	Ignoriram neprihvatljivo ponašanje djeteta kad ono ne može dobiti što poželi.		,277	
16.	Ne potičem svoje dijete da govori o svojim problemima.		,733	
25.	Nemam dovoljno vremena posvetiti se svom djetetu.	,440	,499	
Faktor 4. Autoritativan roditeljski stil				,300
13.	Dajem svom djetetu razloge zašto treba poštivati pravila.	-,376		,519
17.	Djetetu dopuštam da samostalno donosi odluke i preuzima posljedice za njih.			,649
23.	Objašnjavam djetetu kako se ja osjećam kad se ono ponaša neprihvatljivo.		-,376	,407

U prvom dijelu analize provedeno je ispitivanje metrijskih karakteristika upitnika. Izuzev standardnog skupa pitanja o spolu, dobi, obrazovanju, zaposlenju i broju djece, upitnik sadrži 22 pitanja kojima se nastoji odrediti određeni roditeljski odgojni stil. Ponuđeni odgovori vrednovani su uobičajenim ocjenama na Likertovoj skali (1-5), gdje ocjena 1 predstavlja odgovor „Nikada“, dok ocjena 5 predstavlja odgovor „Uvijek“. Ostali odgovori povezani s ocjenama su: 2 – Rijetko, 3 – Ponekad, 4 – Često. Pretpostavljeno je da 22 pitanja određuju 4 roditeljska stila; 1) autoritativan, 2) autoritaran, 3) zanemariv i 4) popustljiv.

Faktorskom analizom glavnih komponenata provedeno je testiranje pripadnosti čestica pojedinom očekivanom roditeljskom stilu. Navedeno je testiranje izuzetno bitno za daljnje korake analize, jer će upravo raspodjela čestica po faktorima (kategorijama) odrediti i definirane kategorije kod

provedbe neparametrijskih testova prilikom testiranja hipoteza istraživanja. U tablici 2 prikazani su rezultati faktorske analize nakon primjene varimaks rotacije faktora. Iz matrice faktorske strukture nakon provedene rotacije faktora može se uočiti da je došlo do izmjene strukture faktorskih opterećenja te se može zaključiti da rotirana struktura faktorskih opterećenja omogućuju bolju interpretaciju faktora u odnosu na inicijalnu matricu. Pri tom, važno je uočiti da faktorska opterećenja između faktora i čestica u većoj mjeri odgovaraju pretpostavljenoj teoriji o raspodjeli čestica po odgovarajućim roditeljskim stilovima. Prvi faktor koji nosi najveća faktorska opterećenja odgovara pretpostavljenoj teoriji o česticama koje se odnose na „popustljiv“ roditeljski stil. Prema pretpostavljenoj teoriji, ovaj roditeljski stil obuhvaćao bi pitanja Q10, Q14, Q15, Q18, Q21, Q22 i Q27, te se sva navedena pitanja nalaze u prvom faktoru matrice faktorske strukture. Ipak, u prvom faktoru nalaze se i čestice Q06 i Q07 koje su inicijalno pripadale „autoritativnom“ roditeljskom stilu. Drugi faktor s najvećim faktorskim opterećenjima obuhvaćao bi čestice koje se teorijski svrstavaju u „autoritaran“ roditeljski stil. Jedina razlika je u čestici Q08 koja se prema matrici faktorske strukture na nalazi u drugom faktoru, dok su sve ostale čestice (Q11, Q19, Q20, Q24 i Q26) iste kao u teorijskoj pretpostavci o česticama koje pripadaju „autoritarnom“ roditeljskom stilu. Treći faktor s najvećim faktorskim opterećenjima obuhvaćao bi čestice koje se teorijski svrstavaju u „zanemariv“ roditeljski stil. Sve čestice (Q09, Q12, Q16 i Q25) koje se po teoriji svrstavaju u ovaj roditeljski stil, nalaze se u trećem faktoru uz dodatak čestice Q08 koja je po teoriji pripadala autoritarnom roditeljskom stilu. Četvrti faktor sadrži najmanja faktorska opterećenja i odnosio bi se na čestice koje se teorijski svrstavaju u „autoritativan“ roditeljski stil. Kao što je već navedeno, ovaj faktor sadržava samo tri čestice (Q13, Q17 i Q23) koje i teorijski pripadaju navedenom roditeljskom stilu, dok se čestice Q06 i Q07 sada nalaze u prvim faktoru.

Ispitivanje prikladnosti podataka za primjenu faktorske analize izvedeno je Kaiser – Meyer – Olkinovim testom čija je vrijednost iznosila 0,822 što indicira relativno visoku kompaktnost u uzorku korelacija što znači da bi faktorska analiza trebala izlučiti pouzdane i jasne faktore. Na navedenoj skali, Cronbachov Alpha za prvi faktor – popustljivi roditeljski stil je C.A.= 0,599, za drugi faktor – autoritaran roditeljski stil je C.A.= 0,731, za treći faktor – zanemariv roditeljski stil je C.A.= 0,539 i za četvrti faktor – autoritativan roditeljski stil je C.A. = 0,300. C.A. za četvrti faktor je manji od najniže preporučene vrijednosti koja iznosi 0,5 što je dijelom objašnjivo malim brojem čestica koje čine ovaj predmetni konstrukt, odnosno koje opisuju autoritativan roditeljski stil. Izdvojeni faktori objašnjavaju 42,85% kumulativne varijance.

7.5. TESTIRANJE HIPOTEZA

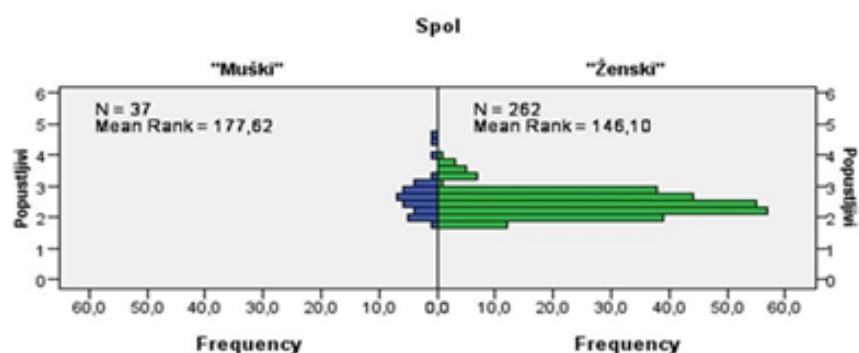
Hipoteza 1: Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja.

Tablica 3. Vrijednosti Mann-Whitney U testa za procjenu roditeljskog stila u odnosu na spol roditelja

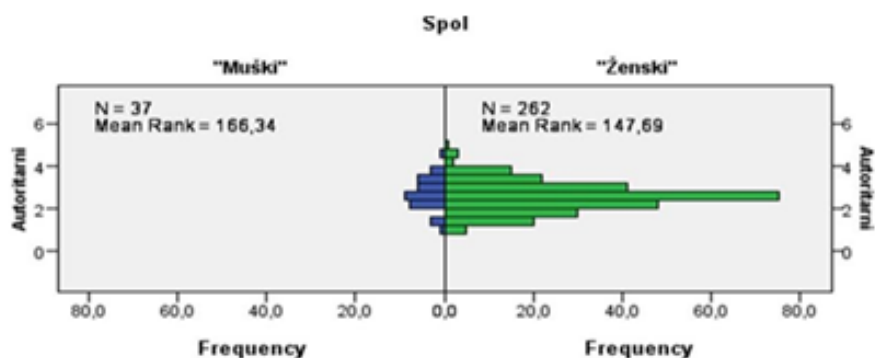
	Spol	N	Mean Rank	U	p ¹
Faktor 1. Popustljiv roditeljski stil	žensko	262	146,10	3 825,00	,037*
	muško	37	177,62		
Faktor 2. Autoritaran roditeljski stil	žensko	262	147,69	4 242,50	,217
	muško	37	166,34		
Faktor 3. Zanemariv roditeljski stil	žensko	262	144,80	3 483,50	,005*
	muško	37	186,85		
Faktor 4. Autoritativan roditeljski stil	žensko	262	158,76	7 141,00	<,000*
	muško	37	88,00		

1- Mann-Whitney U test; * - $p < ,05$

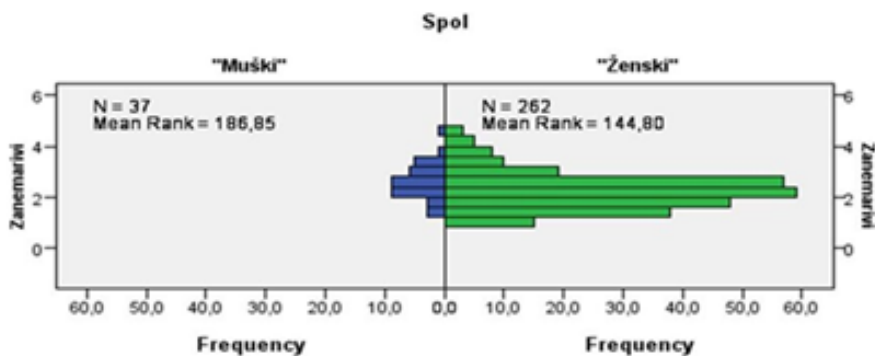
A. Popustljiv odgojni stil

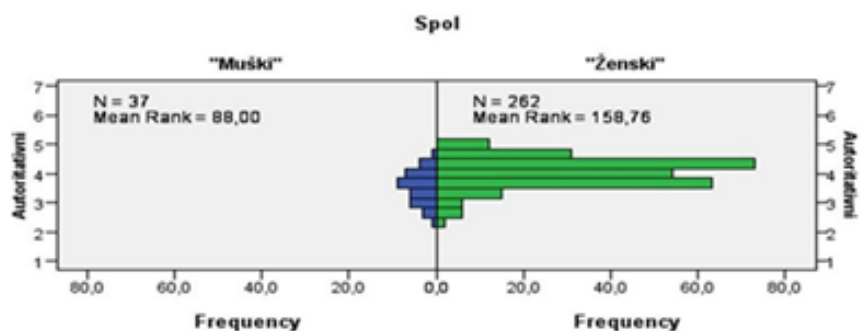
B. Autoritaran odgojni stil

C. Zanemarujući odgojni stil

D. Autoritativan odgojni stil

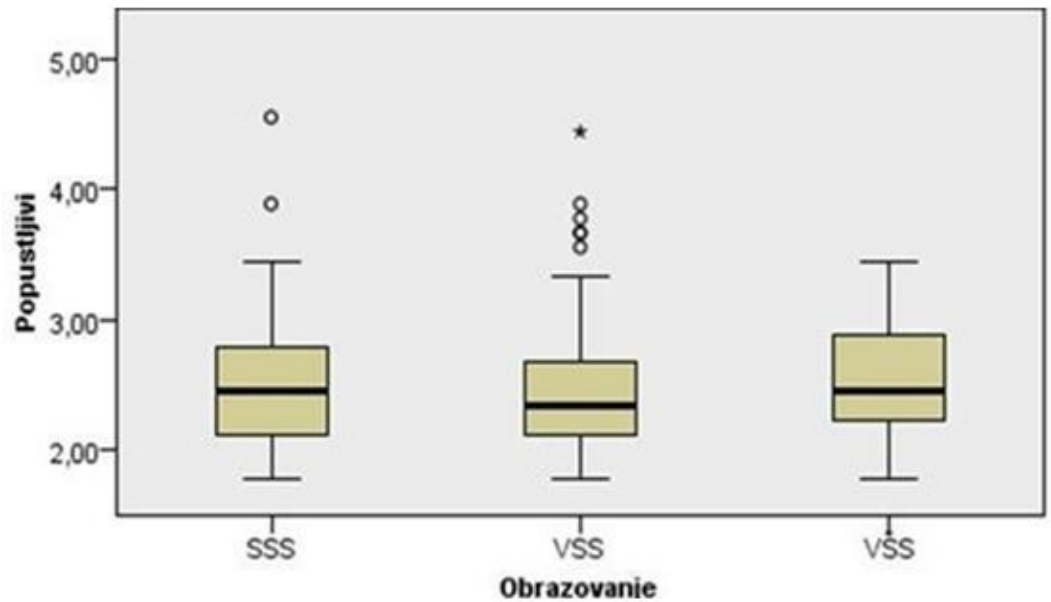

Slika 4. Procjena roditeljskog stila u odnosu na spol roditelja

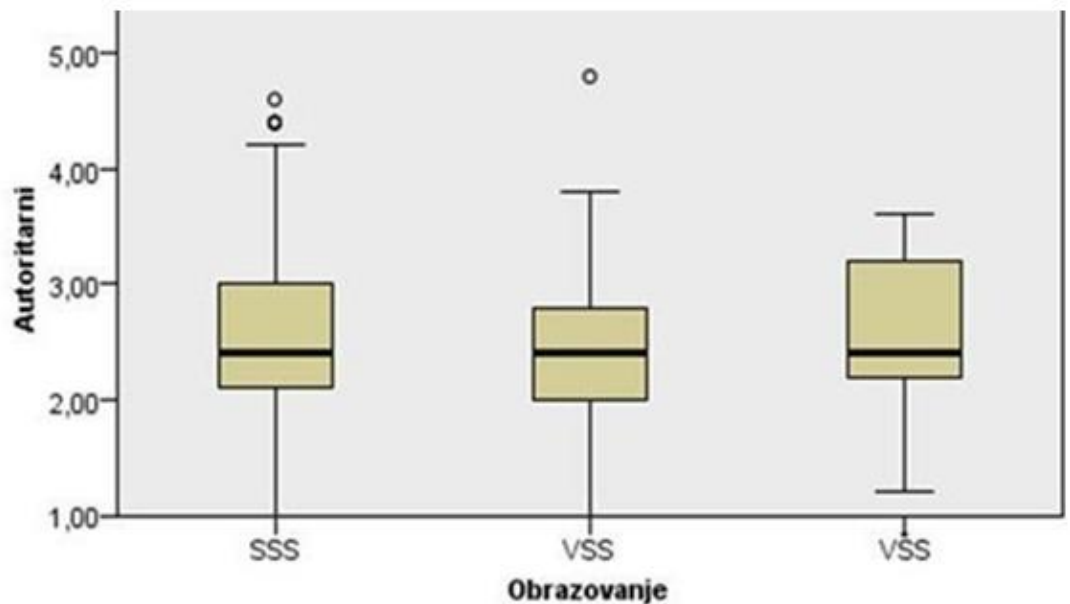
Na temelju grafičkoga prikaza 4 može se uočiti da je od ukupno 299 ispitanika, 37 bilo muškog spola, a 262 ženskog. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnose na popustljivi roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,037$, što znači da postoji statistički značajna razlika u procjeni roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja. Dobiveni podatci pokazuju da su ispitanici muškog spola u pogledu pitanja koja se odnose na popustljivi roditeljski stil, imali u prosjeku više dane ocjene čime se vezuju uz višu razinu ovog roditeljskog stila u odnosu na ispitanike ženskog spola. Nadalje, na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnose na autoritarni odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,217$, što znači da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjeni autoritarnog roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnose na zanemarujući roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,005$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene zanemarujućeg roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja. Dobiveni podatci pokazuju da su ispitanici muškog spola u pogledu pitanja koja se odnose na zanemarujući roditeljski stil, imali u prosjeku više dane ocjene čime se vezuju uz višu razinu ovog roditeljskog stila u odnosu na ispitanike ženskog spola. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnose na autoritativni roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,000$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjeni autoritativnog roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja. Dobiveni podatci pokazuju da su ispitanici muškog spola u pogledu pitanja koja se odnose na autoritativni roditeljski stil, imali u prosjeku niže dane ocjene čime se vezuju uz nižu razinu ovog roditeljskog stila u odnosu na ispitanike ženskog spola

Hipoteza 2: Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja roditelja.

A. Popustljivi odgojni stil

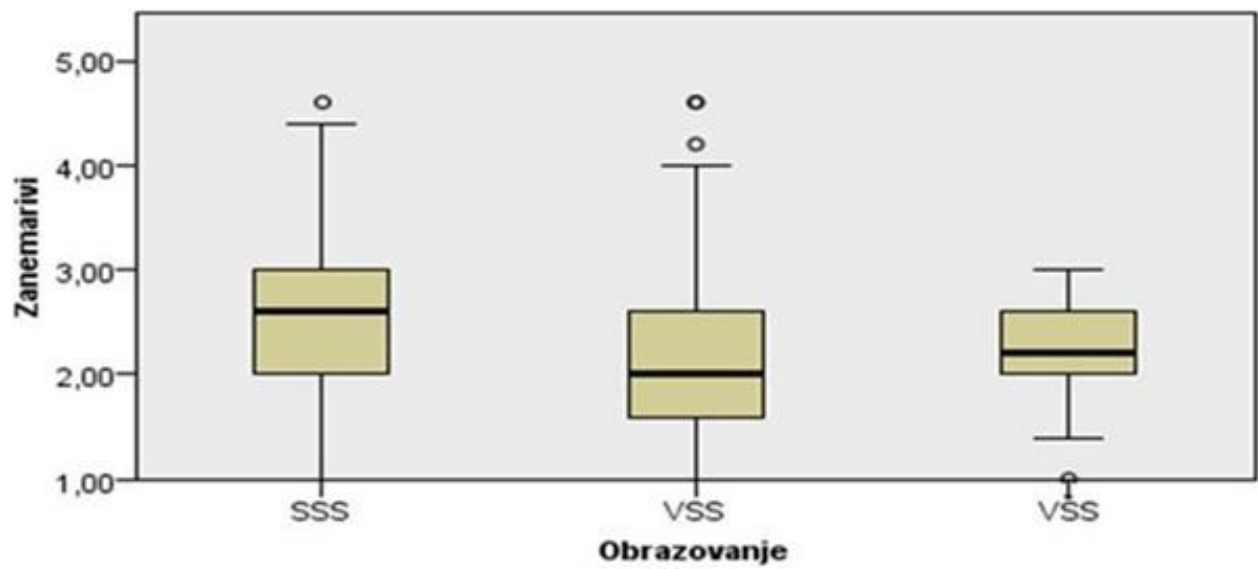

B. Autoritaran odgojni stil

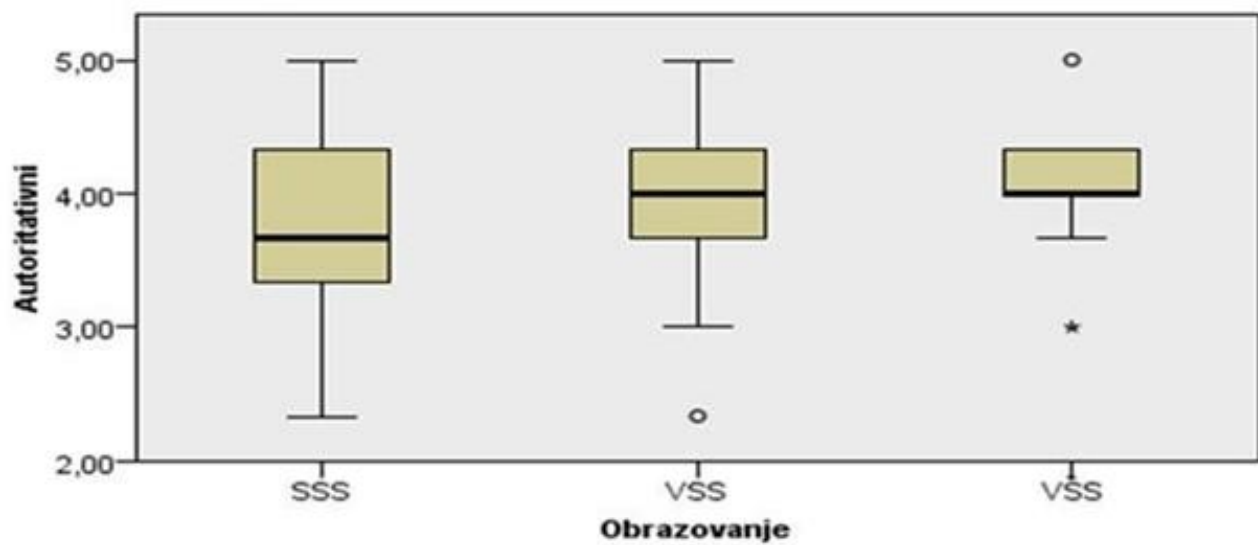

Slika 5. Procjena popustljivog i autoritarnog odgojnog stila u odnosu na razinu obrazovanja roditelja

C. Zanemarujući odgojni stil

D. Autoritativan odgojni stil

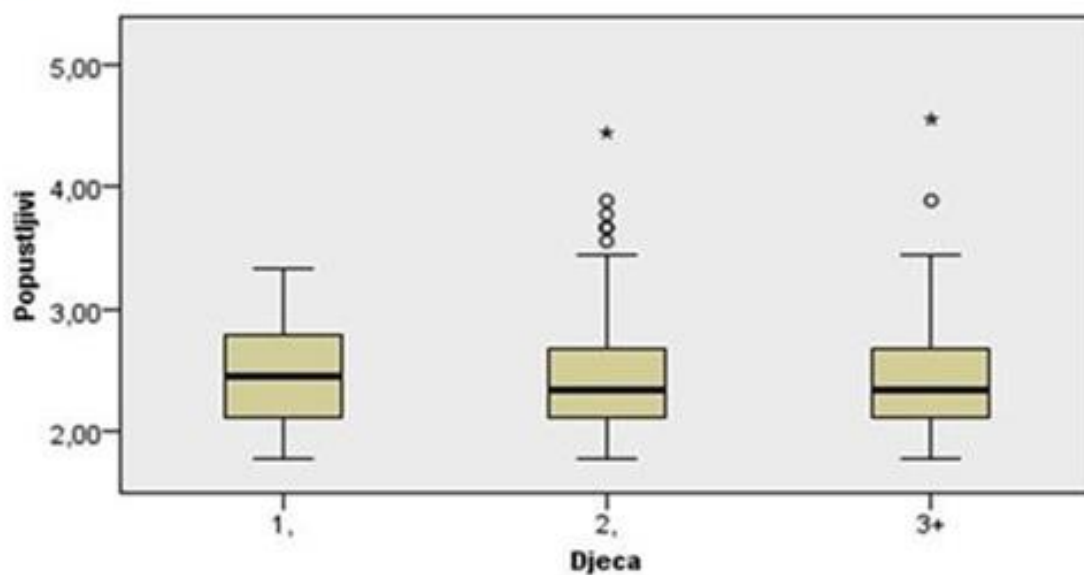
Slika 6. Procjena zanemarjućeg i autoritativnog odgojnog stila u odnosu na razinu obrazovanja roditelja

Na slikama A. – D. prikazani su rezultati Kruskal-Wallis testa. Statistički značajnom smatra se vrijednost $p < 0,05$. Slike 5 i 6 prikazuju rezultate Kruskal-Wallisovog testa kojima su se određivale razlike u procjeni roditeljskog stila u odnosu na stupanj obrazovanja roditelja.

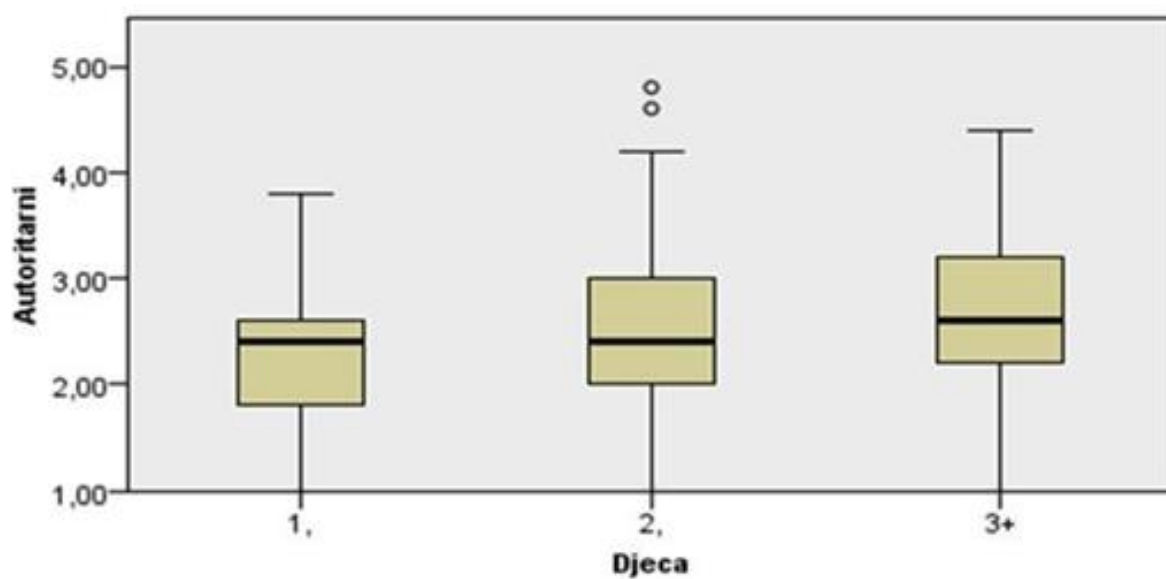
Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na popustljivi roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,25$, što znači da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene popustljivog roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na autoritarni roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,786$, što znači da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene autoritarnog roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na zanemarujući roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,000$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene zanemarujućeg roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Dobiveni podatci pokazuju da su roditelji u kategoriji SSS (NKV + SSS) imali u prosjeku više dane ocjene u odnosu na roditelje ostalih kategorija, čime se vezuju uz više razine zanemarujućeg roditeljskog stila, dok su roditelji u kategoriji VSS imali u prosjeku najniže ocjene čime se vezuju uz niže razine predmetnog roditeljskog stila. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na autoritativni roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,001$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene autoritativnog roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Dobiveni podatci pokazuju da su roditelji u kategoriji SSS (NKV + SSS) imali u prosjeku niže dane ocjene u odnosu na roditelje ostalih kategorija, čime se vezuju uz niže razine autoritativnog roditeljskog stila, dok su roditelji u kategoriji VSS imali u prosjeku najviše ocjene čime se vezuju uz više razine predmetnog roditeljskog stila.

Hipoteza 3: Nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskog stila s obzirom na broj djece u obitelji.

A. Popustljiv odgojni stil

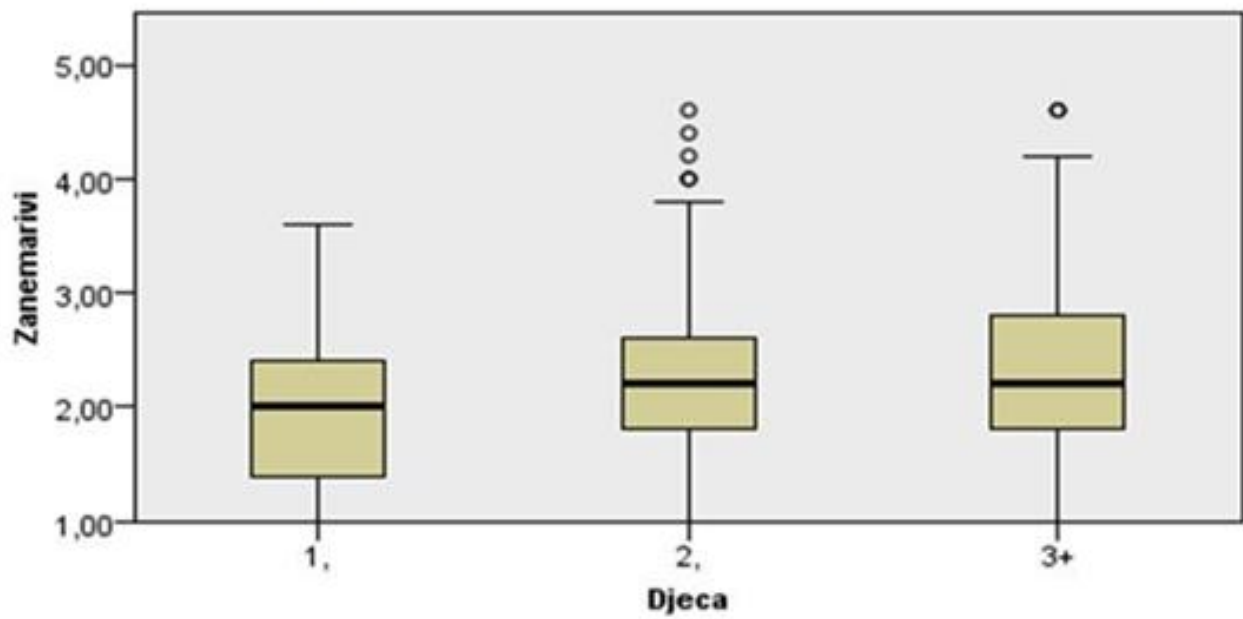

B. Autoritaran odgojni stil

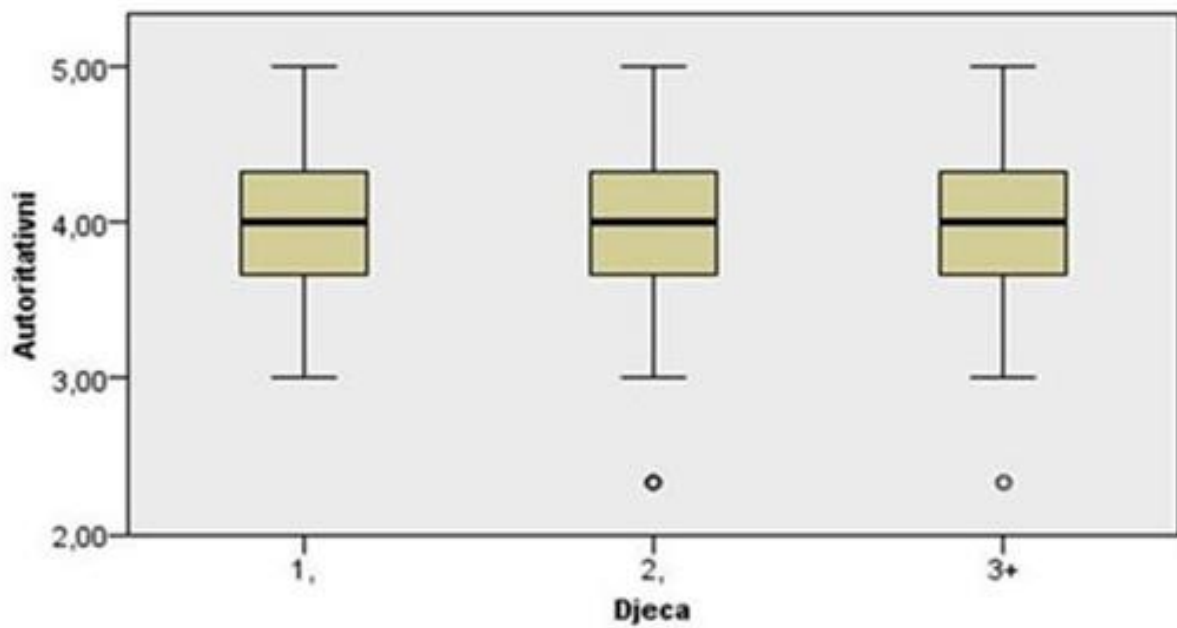

Slika 7. Procjena popustljivog i autoritarnog odgojnog stila u odnosu na broj djece u obitelji

C. Zanemarujući odgojni stil

D. Autoritativan odgojni stil

Slika 8. Procjena zanemarujućeg i autoritativnog odgojnog stila u odnosu na broj djece u obitelji

Na slikama A. – D. prikazani su rezultati Kruskal-Wallis testa. Statistički značajnom smatra se vrijednost $p < 0,05$. Slike 7 i 8 prikazuju rezultate Kruskal-Wallisovog testa kojima su se određivale razlike u procjeni roditeljskog stila u odnosu na broj djece u obitelji.

Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na popustljivi roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,512$, što znači da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene popustljivog roditeljskog stila s obzirom na broj djece u obitelji. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na autoritarni roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,003$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene autoritarnog roditeljskog stila s obzirom broj djece u obitelji. Iz grafičkog prikaza, vidljivo je da su roditelji u kategoriji s jednim djetetom imali najniže prosječne ocjene po pitanju autoritarnog roditeljskog stila čime se vezuju uz nižu prisutnost ovog roditeljskog stila, dok su roditelji u kategoriji s troje i više djece imali najviše prosječne ocjene po pitanju ovog roditeljskog stila čime se vezuju uz više razine autoritarnog roditeljskog stila. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na zanemarujući roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,003$, što znači da postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene zanemarujućeg roditeljskog stila s obzirom broj djece u obitelji. Dobiveni podatci ukazuju na to da su roditelji u kategoriji s jednim djetetom imali najniže prosječne ocjene po pitanju zanemaruivog roditeljskog stila u odnosu na roditelje u kategoriji sa dvoje i sa troje i više djece, čime se vezuju uz nižu prisutnost predmetnog roditeljskog stila. Na temelju dobivenih rezultata testa koji se odnosi na autoritativni roditeljski odgojni stil, možemo vidjeti da je empirijska razina značajnosti $p = 0,627$, što znači da ne postoji statistički značajna razlika u rangovima u vezi procjene autoritativnog roditeljskog stila s obzirom broj djece u obitelji.

8. RASPRAVA

Suvremeni roditeljski odgojni stilovi i njihov utjecaj na rast i razvoj djeteta često su predmetom istraživanja u područjima psihologije i pedagogije. Posljednjih nekoliko desetljeća, istraživanja pokušaju objasniti kako roditelji svojim ponašanjem utječu na dijete/ djecu. Prema tome, postoji pregršt novih teorija koje omogućuju uvide na postojeće teme pa tako i pružaju temelje nadolazećim hipotezama i istraživanjima.

Primjerice, Judith G. Smetana (1995) provela je istraživanje u kojem su sudjelovali tinejdžeri i roditelji. Ispitali su se stilovi roditeljstva i perspektive roditeljskog autoriteta. Rezultati su bili dvojaki jer su prikazali kako roditelji gledaju na svoj odgojni stil i kako njihova djeca to percipiraju. U većini slučajeva majke su u odnosu na očeve bile oštrije prema samopoimanju odgojnog stila. Nadalje, Stephens (2009) svoje istraživanje temelji na pretpostavki o spolnim razlikama u stilovima roditeljstva te učinak koje imaju na odnos roditelj – dijete. Rezultati su pokazali veliki razmjer između pristupa odgoju prema sinu spram kćeri. Topliji, brižniji i empatičniji pristup bio je prema djevojčicama, za razliku od hladnijeg, oštrijeg i otresitijeg pristupa prema dječacima. Božiković, Reić Ercegovac i Kalebić Jakupčević (2020) su kao cilj istraživanja odredile ispitati pridonose li dimenzije roditeljskog ponašajnog stila objašnjenju razvojnih obilježja djece predškolske dobi povrh dječjih temperamentalnih značajki. Hipoteze su, o razlikama roditeljskog ponašajnog stila spram spola djeteta, bile odbačene jer su rezultati pokazali da roditelji postupaju jednako neovisno je li riječ o sinu ili kćeri. Sasvim različito od istraživanja koje je provela Stephens (2009).

Od postavljenih hipoteza, odbačena je prvotna koja argumentira da nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na spol roditelja. Istraživanje je pokazalo da su očevi popustljiviji, autoritarniji i zanemariviji od majki čiji su odgovori dosljedniji autoritativnom odgojnom stilu. Rezultati su pokazali statistički značajnu razliku u samoprocjeni roditeljskog stila u odnosu na spol roditelja za popustljivi ($p=0,037$), zanemarujući ($p=0,005$) i autoritativni ($p<0,001$) stil. S druge strane, opisana razlika nije primijećena i za autoritarni stil ($p=0.217$). Ovi rezultati se dijelom uklapaju u rezultate postojećih studija koje su proveli Smetana (1995) i Vyas (2016), a koji ukazuju na tendenciju prema kojoj se očevi češće služe autoritarnim odgojnim stilom prema dječacima i autoritativnim odgojnim stilom prema djevojčicama. Naspram opisanih, istraživanje koje su proveli Božiković, Reić Ercegovac i Kalebić Jakupčević (2020) nije ukazalo na razlike u roditeljskom stilu prema spolu roditelja. Štoviše, Lambovo istraživanje (1987) naglasak je stavilo na sličnosti stilova očeva i majki što je otvorilo složenost problema karaktera

roditelja u odnosu na roditeljski stil čime je problem spola u proučavanju roditeljskih stilova djelomično marginaliziran.

Sljedeća je hipoteza da nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskih odgojnih stilova s obzirom na razinu obrazovanja roditelja. Prihvaćena je hipoteza prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u procjeni roditeljskog popustljivog odgojnog stila s obzirom na razinu obrazovanja. Suprotno našim rezultatima, Ljubetić i Reić Ercegovac (2010) pokazali su da postoji razlika u samoprocjeni popustljivog odgojnog stila u odnosu na stupanj obrazovanja roditelja. Njihovo istraživanje pokazalo je da su roditelji niže razine obrazovanja popustljiviji u odnosu na roditelje višega stupnja obrazovanja koji su manje popustljivi. Rezultati takvih istraživanja ukazuju na postojanje i utjecaj ovog faktora na odgojno djelovanje roditelja. Prihvaćena je i hipoteza prema kojoj ne postoji statistički značajna razlika u procjeni roditeljskog autoritarnog odgojnog stila s obzirom na razinu obrazovanja. S ovim rezultatima slažu se i rezultati istraživanja Gvozdenović (2021). Nadalje, odbačene su hipoteze prema kojima ne postoji statistički značajne razlike u procjeni roditeljskog zanemarujućeg i autoritativnog odgojnog stila s obzirom na razinu obrazovanja. Oprečne rezultate objavili su Deković i Raboteg–Šarić (1996) te Vračan (2022). Naime, njihovi podatci ukazuju da postoji korelacija između visokog obrazovanja roditelja i roditeljskog ponašajnog i odgojnog stila. Sumirano, kod roditelja višeg stupnja obrazovanja prevladavali su autoritativni i zanemarujući stil.

Naposljetku, djelomično je odbačena hipoteza prema kojoj nema statistički značajne razlike samoprocjene roditeljskog stila u odnosu na broj djece u obitelji. Za popustljivi ($p=0,512$) i autoritativni ($p=0,627$) roditeljski stil nije potvrđen istraživani utjecaj što bi značilo da je istraživanje rezultiralo prihvaćanjem hipoteze. Suprotno njima, autoritarni i zanemarujući stilovi imali su jednaku empirijsku razinu statističke vrijednosti ($p=0,003$) i tako odbacili hipotezu naglašavajući postojanost razlike. Pretraživanjem literature pronalaze se studije čiji se rezultati ponešto razlikuju od opisanih. Naime, na temelju proučavanja Schwartza i Scotta (1994), Joseph i John (2008) zaključili su da broj djece u obitelji utječe na odabir roditeljskog stila. Tokić (2020) je poslije velikim dijelom potvrdila rezultat referiranih studija što je objašnjeno prihvaćanjem, odnosno, neprihvaćanjem situacija koje su vezane za djecu. To implicira da bi, posebno u slučaju autoritativnog roditelja, broj djece u obitelji mogao imati veze s negativnom procjenom osobne uključenosti roditelja u situacijama vezanima za odnos roditelj – dijete. Suprotno, u slučaju zanemarujućeg roditeljskog stila, broj djece u obitelji ne bi trebao biti modulirajući čimbenik.

9. ZAKLJUČAK

Baš kao što je Honore (2009) nagovijestio, započeo je glavni paradoks modernog djetinjstva. Sveprisutni nadzor, a manjak discipline. Djeca su dobro obučena, nahranjena su, a depresivna. Roditelji su poslovno ostvareni pojedinci, a postaju nepoznanicom vlastitom stvaralaštvu – nuklearnoj obitelji. Unatoč svim novim spoznajama i boljem shvaćanju i razumijevanju različitosti čovjekovih potreba, kao da se umijeće definiranja suvremene obitelji unazaduje u mogućnosti uopćavanja. Obitelj je pod utjecajem promjena šireg društvenog konteksta izgubila osjećaj za sustav vrijednosti. Prema tome, moguće je zapitati se: “Ako stara pravila ne vrijede, a nova još nisu definirana, gdje tražiti oslonac, čemu se orijentirati?” (Jurčević Lozančić, 2011).

Provedeno istraživanje odbacilo je praktički cijelu početnu hipotezu – nema statistički značajne razlike u procjeni roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja, razinu obrazovanja i broj djece u obitelji. Postoji mogućnost da su dobiveni podatci istraživanja takvi jer, uzorak ispitanika koji je sudjelovao, su roditelji čija su djeca u rasponu od 6 do 12 godina. Ključan faktor u interpretaciji podataka može biti i korišteni upitnik koji je prilagođen za potrebe ovog rada, spram kojega su dobiveni podatci bili manjkavi u odnosu na službene upitnike kao što je Baumrindov (1991). Unatoč svemu, odgovori roditelja većinski potvrđuju odabir autoritativnog odgojnog stila – čvrsta kontrola i emocionalna toplina. Treba uzet u obzir i vjerojatnost lažne samoprocjene radi pozitivnijeg ishoda.

U ispitivanju hipoteze o procjeni roditeljskog stila s obzirom na spol roditelja, dobiveni podatci pokazali postojanje razlike kod popustljivog, zanemarujućeg i autoritativnog odgojnog stila. U ispitivanju hipoteze o procjeni roditeljskog stila s obzirom na razinu obrazovanja, dobiveni podatci pokazali su da ima razlike za zanemarivi i autoritativni stil, a da nema razlike za popustljivi i autoritarni. Za posljednju hipotezu, o procjeni roditeljskog stila s obzirom na broj djece u obitelji, dobiveni podatci pokazali su da nema razlike za popustljivi i autoritativni stil, a da ima razlike za autoritarni i zanemarivi.

Moguće je zaključiti da su roditelji sve kompetentniji i svjesniji složenosti svoje uloge što predstavlja svojevrsni dvosjekli mač. Mnoštvo općih spoznaja vodi ka pojedinačnom neznanju. Utjecaj medija postaje sve većim problemom radi sveprisutnosti. Ipak, nekoć se i tradicionalnu obitelj smatralo nefleksibilnom i manjkavom, a sada se sve više nostalgично prisjećamo „dobrih vremena“ kada su roditelji bili roditelji, a djeca su bila djeca. Kako god, pozitivno je to što se ova

tema sve više osvještava među društvom pa se tako i povećava vjerojatnost za što učinkovitijim budućim postignućima u ovom području znanosti.

10. SAŽETAK

Ne postoji jedinstveni priručnik koji može roditeljima pojednostaviti izazove s kojima se susreću u odgoju djeteta/djece. Previše je čimbenika koji utječu na taj odnos (roditelj – dijete) što ga, ironično, čini jedinstvenim. S obzirom na to da roditelj predstavlja svojevrsni „konceptualni filter“ preko kojega dijete uči, raste i razvija se, od velike je važnosti osvijestiti roditelje u samoinicijativi o poboljšanju kompetencija jer kompetentan roditelj ima kontrolu nad svojim roditeljstvom i svjestan je da je odgoj dugotrajan i nepredvidljiv proces koji iziskuje prilagodbu.

Promjene društvenih uređenja su kroz povijest više puta izmijenile strukturu i poimanje obitelji. Nekoć se smatralo da očevi stvaraju svijet, povijest i kulturu, a da žene samo rađaju i podižu djecu (Galić, 2004). Isto tako, tradicionalna obitelj bila je mnogobrojnija, ali djeca su predstavljala ekonomsku korist. Međutim, suvremeni roditelji, kako ne bi zadovoljavali samo vlastite potrebe, iz neznanja, djecu pretvaraju u izvor velikih troškova izlažeći ih medijima koji streme, prikrivenim porukama, natjerati korisnike na devijaciju u ponašanju. Tako medij postaje medijom; između roditelja i djeteta, što postaje vrlo opasnim jer dovodi do tzv. „suvremene obiteljske neravnoteže“, gdje dijete uživa u velikim slobodama istovremeno oduzimajući roditelju autoritet u odgoju. Od tradicionalnog autoritarnog do suvremenog prezaštitničkog roditeljstva, svaka generacija tvrdi da je onoj drugoj bilo bolje. Pretjerana osjetljivost u današnje doba postaje inačicom postmodernog roditeljskog odgojnog stila.

KLJUČNE RIJEČI: odgoj, kompetentan roditelj, društveno uređenje, medij, odgojni stil

11. SUMMARY

There is no single manual that can simplify the challenges parents face in raising their child/children. There are too many factors that influence this relationship (parent-child) which, ironically, makes it unique. Considering that the parent represents a kind of "conceptual filter" through which the child learns, grows and develops, it is of great importance to make parents aware

of the self-initiative of improving competences, because a competent parent has control over his parenting and is aware that education is long-term and unpredictable. a process that requires adaptation.

Throughout history, changes in social arrangements have repeatedly changed the structure and concept of the family. It was once believed that fathers create the world, history and culture, while women only give birth and raise children (Galić, 2004). Likewise, the traditional family was more numerous, but children represented an economic benefit. However, modern parents, in order to not only satisfy their own needs, out of ignorance, turn children into a source of great expense by exposing them to media that strives, with hidden messages, to force users to deviate in their behavior. Thus the medium becomes the medium; between parent and child, which becomes very dangerous because it leads to the so-called "contemporary family imbalances", where the child enjoys great freedom at the same time depriving the parent of authority in upbringing. From traditional authoritarian to modern overprotective parenting, each generation claims that the other had it better. In today's age, excessive sensitivity is becoming a version of the postmodern parenting style.

KEYWORDS: education, competent parent, social arrangement, medium, parenting style

12. LITERATURA

1. Akrap A., Čipin I. (2006). Socijalni sterilitet u Hrvatskoj: zašto smo neoženjeni i neudane, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Zagreb
2. Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In J. Brooks-Gunn, R. M. Lerner, & A. C. Petersen (Eds.), *The encyclopedia on adolescence*. New York: Garland Publishing, str. 746-758
3. Begić M. A., Golek M. (2017). Savjest i autoritet: međuovisnost u moralnom odgoju pojedinca, *Služba Božja 57*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 41-64
4. Berk L. E. (2015). *Dječja razvojna psihologija*, Jastrebarsko, Naklada Slap, 2015
5. Borovac Zekan S., Zekan I. (2021). Subliminal messages in advertising: do they really work?, *DIEM: Dubrovnik International Economic Meeting*, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Zagrebu, 7(1), str. 102-113
6. Božiković, T., Reić Ercegovac, I., Kalebić Jakupčević, K. (2020). Doprinos temperamenta i roditeljskog ponašanja razvojnim ishodima djece predškolske dobi. *Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 69 (2), 397-417
7. Brajša-Žganec A (2003) *Dijete i obitelj – emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap
8. Cakić L. (2015). Struktura metaemocija majki sigurno i nesigurno privržene djece u dobi od 5 do 7 godina, *Klinička psihologija*, Sveučilište J.J. Strossmayera, Osijek, 8(1), str. 5-16
9. Car S. (2010). Online komunikacija i socijalni odnosi učenika, *Pedagoška istraživanja*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 7(2), str. 281-289
10. Castelain-Meunier C. (2002). *The Place of Fatherhood and the Parental Role: Tensions, Ambivalence and Contradictions*, *Current Sociology*, London, Thousand Oaks, CA and New Delhi, 50(2), str. 185-201
11. Cvjetičanin V. (1992). *Liberalizam i demokracija*, Erazmus biblioteka, Novi Liber, Zagreb, 23(3/4), str. 262-266
12. Cvrtnjak I., Miljević Ridički R. (2013). Očevi nekad i danas. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56(1), str. 113-119

13. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2002). Potpora roditeljstvu: izazovi i mogućnosti. *Revija za socijalnu politiku*, Zagreb, 10 (1), 45-68
14. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing
15. Dadić K. (2013). Dijete u središtvu konzumerizma, *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 7(14), str. 97-113
16. Deković, M., Raboteg-Šarić, Z. (1996). Roditeljski odgojni postupci i odnosi adolescenta s vršnjacima. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 4-5(30-31), 427-445
17. Denham, S. A., Zoller, D., & Couchoud, E. A. (1994). Socialization of Preschoolers' Emotion Understanding. *Developmental Psychology*, 30(6), 928-936
18. DZS (Državni zavod za statistiku) (2021) Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2020. Priopćenje br. 7.1.3.
19. Galić B. (2004). Seksistički diskurs rodnog identiteta, *Socijalna ekologija*, Filozofski fakultet u Zagrebu, 13(3/4), str. 305-324
20. Galić B. (2006). Stigma ili poštovanje? Reproductivni status žena u Hrvatskoj i šire, *Socijalna ekologija*, Filozofski fakultet u Zagrebu, 37(3/4), str. 149-164
21. Giddens A. (2005). *Odbjegli svijet: Kako globalizacija oblikuje naše živote*, Jesenski i Turk, Zagreb
22. Giles, D. (2010). *Psihologija medija*. Beograd: Clio
23. Glasser W. (2000). *Teorija izbora*, Alinea, Zagreb
24. Gvozdrenović A. (2021). *Suvremeno roditeljstvo: sociološko istraživanje razlika u stilovima odgoja majki i očeva*, Diplomski rad, Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet
25. Hale R. (2008). *Baumrind's Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Development Theory*, A Doctoral Project, New York: the Department of Psychology at Pace University

26. Haralambos M., Holborn M. (2002). Sociologija – teme i perspektive, Golden marketing, Zagreb
27. Honore C. (2009) Pod pritiskom: Spašavanje naše djece od kulture hiperroditeljstva. Zagreb: Algoritam
28. Ilišin V. (2003). Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijsko istraživanje*, 9(2), str. 9-34
29. Ilišin V., Marinović Bobinac A., Radin F. (2001). Djeca i mediji: uloga medija u svakodnevnom životu djece. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
30. Jadon P. S., Tripathi S. (2017). Effect of Authoritarian Parenting style on self esteem of the Child: A Systematic Review, *IJARIE-ISSN(O)-2395-4396*, 3(3), str. 909-913
31. Joseph M. V., John J. (2008). Impact of parenting styles on child development, *Global Academic Society Journal: Social Science Insight*, 1(5), str. 16-25
32. Jurčević M. (2008). Strah od globalizacije?, *Riječki teološki časopis*, 31(1), str. 17-30
33. Jurčević Lozančić A. (2011). Redefiniranje odgojne uloge obitelji. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13 (4), 122-150
34. Jurčić D. (2017) Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj, *Mostariensia: časopis za društvene i humanističke znanosti*, 21(1), str. 127-136
35. Kimer K. (2018). Uloga medija u obiteljskom odgoju, *Didaskalos: Časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 2(2), str. 43-52
36. Klarin M. (2006). Razvoj djece u socijalnom kontekstu. Zadar: Naklada Slap
37. Klarin M., Đerda (2013) Roditeljsko ponašanje i problemi u ponašanju kod adolescenata, *Ljetopis socijalnog rada, Sveučilišni stručni odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece Sveučilište u Zadru*, 21(2), str. 243-262
38. Kraina Ž. (2019). Popustljivi stil odgoja i njegove posljedice, *Diplomski rad*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

39. Kušević, B. (2010) (Ne)uvažavanje participativnih prava djeteta: suvremeni obiteljski odgoj između poslušnosti i odgovornosti, *Dijete i društvo: časopis za promicanje prava djeteta*, god. XII (1-2), str. 105-116
40. Lamb M. E. /1987). *The Father's Role*. New York: Routledge
41. Lawrence Dr., Shapiro E. (2008). *Kako razviti emocionalnu inteligenciju djeteta*. Zagreb: Mozaik knjiga
42. Lee H. E., Kim J. Y., Kim C. (2012). The Influence of Parent Media Use, Parent Attitude on Media, and Parenting Style on Children's Media Use. *MDPI*, 9(37), str. 1-12
43. Longo I. (2004). Uloga roditelja traumatiziranog djeteta sa stajališta teorije izbora, *DV Cvite Mediterana, Split*, 38, str. 25-28
44. Longo I. (2016). *Roditelj – graditelj odnosa*, Zagreb, Alinea
45. Ljubetić M. (2006), *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*, Split
46. Ljubetić, M. (2007) *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb, Mali profesor
47. Ljubetić M. (2012) *Nosi li dobre roditelje roda? Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Zagreb, Profil International
48. Ljubetić M. (2014) *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb, ELEMENT d.o.o.
49. Ljubetić M., Reić Ercegovac I. (2010). Studentska percepcija obitelji i roditeljstva – kroskulturalna perspektiva, *Život i škola*, 23(1), str. 35-56
50. Maleš D. (2012). *Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima*, Filozofski fakultet u Zagrebu
51. Malić J., Mužić V. (1990). *Pedagogija*. Zagreb: Školska knjiga
52. Martinović R. (2014). *Subliminalne poruke*. Zagreb: TELEdisk
53. Nathan E. (2021). *Ti si moje sve*. Zagreb: Planetopija
54. Nimac D. (2010). (Ne)mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu, *Obnovljeni život*

55. Oster E. (2020). Racionalan roditelj. Zagreb: Koncept izdavaštvo
56. Pernar M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensis: Medicina Fluminensis*, 46(3): 255-260
57. Pintar Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 67(2), 287-298
58. Priyadharsini D. D. (2017). Hyper Parenting Among Families. Department of Social Work, *International Journal of Multidisciplinary Educational Research*, Tamil Nadu, 6(2), str. 111-118
59. Puschmann P., Solli A. (2014). Household and family during urbanization and industrialization. Efforts to shed new light on an old debate. Faculty of Social Sciences, University of Bergen, KU Leuven, Norway, 19(1), str. 1-12
60. Puura K. (2021). *Finski odgoj djece*, Zagreb: Stilus knjiga d.o.o.
61. Reischer E. (2018). Što sjajni roditelji čine. Zagreb: Harfa
62. Rosenfeld A. A., Wise N. (2001). *The Overscheduled Child: Avoiding the Hyper-Parenting Trap*, St. Martin's Publishing Group
63. Schwartz M. A., Scott B. M. (1994) *Marriages and Families – Diversity and Change*, Prentice Hall INC, New Jersey, str. 290
64. Sears W. i M. (2008). *Povezujuće roditeljstvo: Priručnik za razumijevanje i odgoj vašeg djeteta*. Zagreb: Mozaik knjiga
65. Shaw R, Wood S (2009) *Epidemija popustljivog odgoja*. Zagreb: V.B.Z
66. Smetana J. G. (1995). Parenting Styles and Conceptions of Parental Authority During Adolescence, *Child development*, DOI:10.2307/1131579
67. Stephens M. A. (2009). Gender Differences in Parenting Styles and Effects on the Parent-Child Relationship, Honors thesis, Texas State University – San Marcos
68. Stevanović M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske toplice: Tonimir
69. Suić M. (1982). Roditeljski odgoj. *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija*, 22(3/4), str. 254-262

70. Talib J., Mohamad Z., Mamat M. (2011). Effects of Parenting on Children Development. World Journal of Social Sciences, 1(2), str. 14-35
71. Tokić R. (2020). Participativna uloga roditelja u aktivnostima škole. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, 161(1/2), str. 105-122
72. Valković J. (2016). Utjecaj medija na socijalizaciju. KBF Zagreb, Riječki teološki časopis, 24(1), str. 99-116
73. Vračan M. (2022). Odnos osnovnoškolaca prema školi u kontekstu nekih roditeljskih čimbenika. Diplomski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet
74. Vyas K. (2016). Child's Gender and Parenting Styles. Delhi Psychiatry Journal, 19(2), str. 289-293
75. Zbodulja S. (2014). Utjecaj roditeljskih stilova odgoja na ponašanje djeteta. Diplomski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet

13. MREŽNE STRANICE

1. Agencija za elektroničke medije (2019). Dani medijske pismenosti. Dostupno na: <https://www.huoj.hr/docs/GrandPrix2019/1.%20Dani%20medijske%20pismenosti%20PPT.pdf> (17. ožujka 2023)
2. Cambridge Dictionary, Meaning of the word *hyper*. Dostupno na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/learner-english/hyper> (22. ožujka 2023)
3. Cerić D. (2022) Pozitivne i negativne posljedice urbanizacije. Dostupno na: <https://abcgeografija.com teme/posljedice-urbanizacije/> (11. ožujka 2023)
4. Europska komisija (2007) A European approach to media literacy in the digital environment. Dostupno na: <https://www.medijskapismenost.hr/smjernice-europske-komisije-za-poducavanje-o-dezinformacijama/> (1. travnja 2023)
5. Evans E. (2022) From family to factory: women's lives during the Industrial Revolution. History Extra. Dostupno na: <https://www.historyextra.com/period/industrial-revolution/womens-lives-roles-industrial-revolution/> (10. ožujka 2023)

6. Hrvatska enciklopedija, pojam urbanizacija. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63319> (10. ožujka 2023)
7. Hrvatski jezični portal, pojam *roditelj*. Dostupno na: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (8. ožujka 2023)
8. Horwitz S. (2021) How capitalism has influenced modern motherhood. Dostupno na: <https://studentsforliberty.org/blog/how-capitalism-has-influenced-modern-motherhood/> (10. ožujka 2023)
9. Lynch M. (2016) Understanding three key classroom management theories. Dostupno na: <https://www.theedadvocate.org/understanding-three-key-classroom-management-theories/> (6. travnja 2023)
10. Maras A, Tominac M, Surać V. Stilovi roditeljstva <http://goo.gl/oOTMPH> (4. travnja 2023)
11. Sveučilišni savjetovališni centar. Emocije, što i kako s njima? Dostupno na: https://www.ssc.uniri.hr/files/Emocije_-_to_i_kako_s_njima.pdf (15. ožujka 2023)
12. Vukasović A. (2009) Zadaće obiteljskog odgajanja. Dostupno na: http://www.kucice.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=416:zadac-obiteljskog-odgajanja&catid=30:za-bolji-i-sretniji-ivotni-put&Itemid=75 (18. travnja 2023)

14. PRILOG

Poštovani roditelji,

molimo Vas da ispunite upitnik kako bismo prikupili podatke potrebne u svrhu pisanja diplomskoga rada. Istraživanjem se želi ispitati zastupljenost suvremenoga roditeljskog odgojnog stila. Upitnik je u potpunosti anonimna što znači da će svi prikupljeni podatci biti zaštićeni. Stoga Vas molimo da pažljivo pročitate sva pitanja, odgovorite na njih iskreno te ih ispunite do kraja. Vaše je sudjelovanje u ovom istraživanju dobrovoljno i možete odustati od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku.

Upitnik se sastoji od 27 pitanja. Prvih pet pitanja su pitanja o općim informacijama, dok se ostala pitanja odnose na utvrđivanje stavova ispitanika. Svoj stav o svakoj pojedinoj tvrdnji izjašnjavate zaokruživanjem samo jednoga od ponuđenih odgovora. Odgovori su označeni

brojčano od 1 do 5, pri čemu brojevi imaju sljedeće značenje: 1 - nikada, 2 - rijetko, 3 - ponekad, 4 - često i 5 - uvijek.

1. Kojeg ste spola?

- žena
- muškarac
- ostalo _____

2. Molimo upišite Vašu dob.

3. Koji je status Vašeg zaposlenja?

- Nisam zaposlen/a
- Povremeno sam zaposlen/a
- Stalno sam zaposlen/a

4. Koliko imate djece?

- jedno dijete
- dvoje djece
- troje djece
- četvero djece
- petero djece
- više od navedenog

5. Kojeg ste obrazovanja?

- završena osnovna škola
- završena srednja škola
- završena viša škola
- završen fakultet
- magisterij ili doktorat

U našem kućanstvu odluke se donose zajednički.	1	2	3	4	5
U odgoju postavljam granice i dosljedno ih se držim.	1	2	3	4	5
Ne volim govoriti svom djetetu kamo idem ili zašto kasnim.	1	2	3	4	5
Budući da sam jako zauzeta/a kućanskim poslom, imam manje vremena baviti se djetetovim učenjem.	1	2	3	4	5
Moje dijete odlučuje kada će ići spavati.	1	2	3	4	5
Moja dosljednost ovisi o mom raspoloženju (stres, umor...)	1	2	3	4	5
Ignoriram neprihvatljivo ponašanje djeteta kad ono ne može dobiti što poželi.	1	2	3	4	5
Dajem svom djetetu razloge zašto treba poštivati pravila.	1	2	3	4	5
Kada dijete odbija poslušati, podmićujem ga nagradama.	1	2	3	4	5
Svom djetetu dopuštam korištenje mobitelom kad god ono poželi.	1	2	3	4	5
Ne potičem dijete da govori o problemima.	1	2	3	4	5
Djetetu dopuštam da samostalno donosi odluke i preuzima odgovornost za posljedice.	1	2	3	4	5
Izbjegavam sukobe s djetetom iz straha da će nam to narušiti odnos.	1	2	3	4	5
Kad me dijete naljuti, vičem da bi me poslušalo.	1	2	3	4	5
Prijetim kažnjavanjem češće nego li ga ostvarujem.	1	2	3	4	5
Ako dijete ne želi jesti što skuham, dajem mu što hoće samo da ne ostane gladno.	1	2	3	4	5
Kad dijete ne želi pospremiti svoje stvari, pospremim ih ja.	1	2	3	4	5
Objašnjavam djetetu kako se ja osjećam kad se ono ponaša neprihvatljivo.	1	2	3	4	5
Kad se dijete neprihvatljivo ponaša, koristim se fizičkim kažnjavanjem rukom ili nekim drugim objektom.	1	2	3	4	5
Nemam dovoljno vremena posvetiti se svom djetetu.	1	2	3	4	5
Grdim i kritiziram svoje dijete kako bi bilo bolje.	1	2	3	4	5
Moje dijete me razgovorom odgovorio od toga da ne bude kažnjeno (nakon što je učinilo nešto loše).	1	2	3	4	5

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja EMA DUNDIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice PRIMARNOG OBRABUNJA, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 29. lipnja 2023.

Potpis

Emadundić

Izjava o pohrani završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: EMMA DUNDIĆ

Naslov rada: SUVREMENI STILOVI RODITELJSTVA

Znanstveno područje: DRUŠTVENE ZNANOSTI

Znanstveno polje: PEDAGOGIJA

Vrsta rada: DIPLOMSKI RAD

Mentor/ica rada:

doc. dr. sc. ANITA HANĐARIĆ VUKUŠIĆ

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

\

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

ANITA HANĐARIĆ VUKUŠIĆ, doc. dr. sc.

IVES BLAŽEVIĆ, izv. prof. dr. sc.

SUZANA TOMIĆ, doc. dr. sc.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) rad u otvorenom pristupu

b) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

Split, 29. lipnja 2023.

Potpis studenta/studentice: Emma Dundić